

prosvetni delavec

Vrednost in odgovor- nost pedago- škega dela

Naša družba se dobro zaveda, da poteka v vzgojno-izobraževalnih organizacijah odločilen boj za prihodnost družbe. Zato je delo v šolah tako zelo pomembno za trdnost družbene ureditve, za oblikovanje mladega rodu, za njegovo napredno usmerjenost. Šolski sistem tudi v samoupravni družbi sam po sebi še ne oblikuje socialističnega državljana. Sredi tega sistema mora stati zdravna in napredka željna osebnost prosvetnih delavcev. Osebnost, ki se bo znala odločno upreti različnim notranjim in zunanjim špekulacijam na račun mladih ljudi.

Želimo torej, je ob koncu dejal Janez Vipotnik, da si vsi vzgojitelji prizadevajo za novo in lepše, za znanje in znanost in to prizadevanje tudi načrtno vcepljajo svojim učencem in študentom. Želimo vzgojitelje, ki nenehno poudarjajo, kako je treba spoštovati delo, da je delo začetek in konec življenja, da samo delo vodi človeštvo k napredku; ljudi, ki trmasto vztrajajo, da mora vsakdo živeti le od dela svojih rok in svojega uma, pa tudi učitelje, ki spodbujajo in gojijo v mladini čustvo ljubezni in ponosa do pripadnosti slovenskemu ljudstvu, do pripadnosti skupnosti jugoslovanskih narodov in narodnosti, do pripadnosti socialistični domovini in delavskemu razredu. Želimo učitelje, ki bodo vzgajali mladi rod v spoštovanju do vsega, kar je bilo napredno v naši zgodovini, zlasti do največjega de-
ja-

nja našega ljudstva, do narodnoosvobodilnega boja, da bo le-tega družba tudi vnaprej vrednotila tako, kot zasluži. Da bo mladina to izjemno znamenito, enkratno dejanje v revolucionarnem boju še nadalje razvijala iz roda v rod, k novim dosežkom sreče in blagostanja.

Zato moramo nenehno poudarjati izjemno vlogo, izjemno odgovornost, pa tudi izjemno vrednost prosvetnih delavcev in njihovega dela, da le-to ne bo postavljeno ne v družbenem ne v materialnem pogledu, marveč enakopravno, tako kot je enakopravno v skupnem delu.

JANEZ VIPOTNIK
(ob dnevu Univerze v Mariboru)

Univerza na pragu usmerjenega izobraževanja

Obveznosti v zrcalu akcijskega načrta

Če prebiramo drugi, tako imenovani operativni del akcijskega načrta priprav za uvajanje usmerjenega izobraževanja v visokem šolstvu, ki ga je letošnjega 23. septembra obravnaval svet za vzgojo in izobraževanje pri predsedstvu republiške konference SZDL Slovenije, vidimo, da čaka obe univerzi, interesne skupnosti — Izobraževalno in Raziskovalno skupnost Slovenije in posebne izobraževalne skupnosti — Republiški komite za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo, Gospodarsko zbornico SR Slovenije, Zavod SRS za šolstvo, družbenopolitične organizacije in še druge, ki bodo sodelovali pri reformi visokega šolstva, precej naporno obdobje. Vsi ti so dobili že osnutek načrta (časovno sega celo v leto 1986), da ga bodo pregledali in povedali, kako si zamišljajo uresničevanje reforme, in če bo potrebno, načrt tudi spremenili ter uskladili svoje delovanje. Iz dosedanjih razpravljanih ni težko ugotoviti, da bo reforma univerze precej trši oreh kot reforma srednjega šolstva, med drugim tudi zato, ker bi — kot smo slišali na tej seji — univerza morala vleči voz usmerjenega izobraževanja, ne

pa tako kot je zdaj: univerza stoji na čelu, voz pa pomikajo drugi. Univerza naj bi torej bila, po splošno veljavnem spoznanju, pobudnica novih zamisli, vzvod vsega naprednega, kovačnica kadrov, kakršne potrebuje družba ne samo za današnjo, ampak tudi za prihodnjo rabo.

In vendar vemo, da se univerza že vključuje v reformo, akcijski načrt naj bi le pripomogel, da bi sodelavci visokošolskih organizacij še bolj zavzeto sodelovali ter opredelili glavne smeri in področja razvoja teh organizacij. Ali povedano drugače: univerzitetni delavci so že doslej sodelovali pri reformi srednjega usmerjenega izobraževanja — pri izdelavi vzgojno-izobraževalnih programov, učnih načrtov, učbenikov in drugih učnih sredstev, zdaj pa jih čaka delo v njihovih organizacijah. Iz prvega dela akcijskega načrta — besedila, za-pleteno oblikovanega v teze, razberemo množico nalog, ki jih je dobila univerza ob uvajanju usmerjenega izobraževanja. Med prvimi je seveda ta, naj bi visoko usposobljeni strokovnjaki bolj sodelovali pri uresničevanju družbeno-gospodarskega razvoja naše republike.

Obe univerzi naj bi se le še bolj »vračali v druge dele združenega dela« in njegove načrtovane naloge in tako prispevali k izboljšanju gospodarskih razmer. In naprej: družbenopolitične organizacije v visokem šolstvu in celotnem združenem delu naj bi poskrbele za hitrejšo razvijanje samoupravnih odnosov, da bi se uveljavila taka samoupravna organiziranost, v kateri bi zaživele vse oblike svobodne menjave dela. Utrdijo naj se vezi med izvajalci in uporabniki, visokošolski delavci, študenti in uporabniki pa naj se bolj zavzemajo (strokovno in politično) za to, da bo reforma temeljita in hitrejša. Pozornost je treba nameniti načrtovanju, ki ga morajo uveljaviti v vsaki organizaciji združenega dela in posebni izobraževalni skupnosti.

Prav tako pomembno kot družbenopolitično je seveda strokovno delo v teh organizacijah. Treba ga je pospešiti, da se bo uveljavila svobodna menjava dela in v zvezi s tem proučiti sestavine cene vzgojno-izobraževalnih storitev ter osnove in merila za vrednotenje pedagoškega

Nadaljevanje na 2. strani

Med drugim preberite

- DOSEŽKI IZJEMNEGA POMENA, str. 2
- ZA SVET BREZ KRIVIC, str. 3
- VZGOJA MLADIH ZA DELO V KMETIJSTVU, str. 4
- ČEBELICE, ZVEZDICE IN ČRNE PIKE, str. 5
- O POLJUDNOZNANSTVENI LITERATURI ZA OTROKE, str. 6
- OB LEVSTIKOVI OBLETNICI, str. 7
- IDEALIZEM NI NIČ DRUGEGA KOT ODGOVORNOST IN PREDANOST DELU, str. 8
- RAST IN USIHANJE MAJHNE ŠOLE, str. 9

Obveščanje in obveščenost

Ali so delavci v vzgoji in izobraževanju dovolj obveščeni o celotnem dogajanju na tem občutljivem družbenem področju, o reformnih ciljih in nalogah ter o novostih, ki jih morajo uvajati v vzgojno-izobraževalno delo, pa tudi o širšem družbenem dogajanju, katerega sestavni del so njihova delovna prizadevanja? O tem so govorili na nedavnem posvetu z uredniki prosvetnih glasil in pedagoških revij v sekciji za izobraževanje, znanost, kulturo in telesno kulturo pri Zvezni konferenci SZDL.

Obveščanost in širša razgledanost postajata v socialističnih samoupravnih odnosih izredno pomembna. To ni samo osebno, temveč hkrati tudi družbeno vprašanje, saj so delavci in drugi delovni ljudje lahko uspešni nosilci družbenega napredka samo tedaj, kadar so dovolj, sproti in vsestransko obveščeni in s tem tudi seznanjeni s svojimi cilji in nalogami.

Tudi delavci v vzgoji in izobraževanju imajo v družbenem razvoju veliko in odgovorno vlogo, saj oblikujejo mlade rodove, ki bodo razvijali samoupravno skupnost jugoslovanskih narodov in narodnosti. Ustvarjamo sodoben sistem vzgoje in izobraževanja, odprti mladini in odraslim, v skladu z načeli nenehnega izobraževanja in vzgoje. Tudi sam vzgojno-izobraževalni proces postavljamo na sodobnejše temelje, mu dajemo novo vsebino, razvijamo v njem nov način dela in bolj demokratične odnose.

Pedagoški in andragoški delavci, ki želijo v teh okoliščinah ustvarjalno delovati, morajo biti razgledani, sproti obveščeni o širšem družbenem dogajanju, temeljito pa vsekakor o procesih, ki spreminjajo vzgojno-izobraževalno dejavnost. Narava pedagoškega dela je taka, da moramo oblikovati celotno osebnost in zato spremljati celoten družbeni razvoj. Ne moremo ostati za plotovi svojega predmeta in stroke, odmaknjeni od življenja in dogajanja v vzgoji in družbi.

Prosvetni delavec, ki ne bere in ne spremlja pedagoškega tiska, ostaja zunaj reformnih tokov, so poudarili na navedenem posvetu. Ne sprejema novih pobud in meril za primerjanje svoje ravni in uspešnosti z delom drugih, nima svojega stališča do temeljnih vprašanj današnje vzgoje in ne sodeluje kot samoupravljavec v njenem razvoju.

Odgovornost za sprotno obveščanje je predvsem osebna zadeva vsakega izmed nas, moralno, poklicno in življenjsko vprašanje. To pa je tudi odgovornost vsake vzgojno-izobraževalne organizacije in širše skupnosti, ki morata zagotoviti potrebne možnosti, da se bo vsak prosvetni delavec lahko nenehno izpopolnjeval. Za poglobljeno in vsestransko obveščanje delavcev v vzgoji in izobraževanju so odgovorna tudi prosvetna glasila in ves pedagoški in andragoški tisk. Njihova vloga v sistemu vzgoje in izobraževanja je nepogrešljiva in sestavni del družbenih prizadevanj za razvoj vzgoje in izobraževanja.

Skrb za obveščanje in obveščenost prosvetnih delavcev je naloga, ki jo tisti, ki urejamo ta glasila, nosimo skupaj z vami, z vašimi vzgojno-izobraževalnimi organizacijami in z vsemi drugimi družbenimi dejavniki, ki delujejo na tem področju.

PROSVETNI DELAVEC

GLASILLO SINDIKATA PROSVETNIH DELAVCEV SLOVENIJE

5. oktobra 1981

Nekaj pripomb o našem šolstvu

GRADIMO SOCIALIZEM!

PROSVETNI DELAVEC

dogodki
novosti

Univerza na pragu usmerjenega izobraževanja

(Nadaljevanje iz 1. str.)

in raziskovalnega dela v samoupravnih interesih skupnosti itn.

Pri vseh teh nalogah naj bi nenehno in povezano sodelovale vse družbenopolitične organizacije, samoupravne interesne skupnosti in organi družbenopolitičnih skupnosti in strokovnih ustanov. V akcijskem načrtu pa so natančneje izoblikovane te naloge: delavci v izvajalskih in porabniških organizacijah naj poskrbijo za pripravo in sprejemanje vzgojno-izobraževalnih programov v visokem šolstvu, da bodo upošteevane potrebe po strokovnjakih za vse raznolike potrebe dela. Interdisciplinarne vzgojno-izobraževalne programe naj bi izoblikovali za vsa dela in naloge, ki zahtevajo enakovredno poznavanje ene ali več strok, eno temeljnih izhodišč reforme pa naj bi bilo uveljavljanje izobraževanja iz dela in ob delu. Visokošolske organizacije in vsi, ki skrbijo za preobražanje visokega šolstva, morajo poskrbeti tudi za ustrezno razmestitev izvajanja

vzgojno-izobraževalnih programov — to pomeni za smotno delitev dela med posameznimi visokošolskimi delovnimi organizacijami in obema univerzama. Posebno pospešeno pa naj bi zaživelo strokovno delo, s katerim naj bi pojasnili marsikatero od vprašanj zasnovanosti novih vzgojno-izobraževalnih programov in celotne samoupravne preobrazbe visokega izobraževanja.

Ves ta načrt je seveda dokaj obetaven, slišati pa je bilo, da zbujajo hkrati tudi strah sprčo revolucionarnosti, univerzalnosti in globalnosti akcije. Z njo je povezano toliko dela in naporov, da bo v resnici treba razmišljati, kako pridobiti vse dejavnike na univerzi in drugod, da bi si ta bremena kolikor toliko enakovredno porazdelili in da bi bil akcijski program v resnici sprejet kot seznam obveznosti in dolžnosti za vse. Nekaterim se zde predlagana izhodišča premalo jasna in utemeljena, splošna, predlagajo pa tudi, da bi ob tej dolgoročni viziji kazalo razvrtiti naloge na temeljne — take, za katere bo treba pripraviti obsežne študije in analize, in na tiste, ki jih bo mogoče uresničiti pozneje in bodo izpopolnjevale izobraževalni sistem na tej ravni.

MARJANA KUNEJ

Univerza Edvarda Kardelja v Ljubljani (Foto: M. Pal)

Skrb, ki je daleč od iskrenosti

V septemski številki glasilo prosvetnih delavcev Albanije toži nad začetkom šolskega leta na Kosovu, češ da so tu albanske šole »pod udarom velikosrbskega šovinizma«.

Navajeni smo — in to že nekaj desetletij — na take izraze in klevete v albanskem časopisu, zato nismo presenečeni, da se na isti valovni dolžini oglašil zdaj tudi njihov prosvetni časopis. Kot dober učenec svojih učiteljev razglasa, da so albanske šole na Kosovu, v Makedoniji in Črni gori ogrožene, žrtve »policijskega terorja«, tarča »velikosrbskega biča«.

Vemo, kaj se v resnici dogaja na Kosovu, kdo je hotel vcepiti mladini nam sovražno ideologijo, kdo je želel spodkopati naše največje pridobitve — bratstvo, enotnost in enakopravnost naših narodov in narodnosti ter socialistično samoupravljanje. Zato razumemo in soglašamo, da je treba na Kosovu onemogočiti tiste, ki so sovražno delovali, kri-

tično pretresti učbenike in učne načrte ter postaviti tudi v šolah stvari na pravo mesto. Dobro nam je znano, kako velik je bil gospodarski in kulturni napredek Kosova v novi Jugoslaviji prav po zaslugi te skupnosti narodov in narodnosti, ki sta ji tuji narodno zatiranje in razlikovanje, kakršno nam očita glasilo prosvetnih delavcev Albanije.

Če danes to glasilo poziva Albance v Jugoslaviji, naj branijo svojo narodnost pred sovražniki in varujejo svojo šolo, jezik in kulturo, vemo, da so te besede daleč od iskrenosti in poštenja, saj jih navdihujejo nizki nagibi podtalne propagande.

Razvoj albanskega šolstva in kulture na Kosovu je v dobrih rokah. Usmerjajo ga Albanci sami, vendar ne tisti, ki so jih »šolali« v Tirani, marveč tisti, ki so zvesti tradicijam naše revolucije in vidijo v skupnosti jugoslovanskih narodov in narodnosti tudi prihodnost svoje pokrajine. (Po Prosvetnem pregledu)

Dosežki izjemnega pomena

V petih letih 29 novih domov za učence in študente

Med dosežki izjemnega družbenega pomena, s katerimi se lahko pohvalimo v zadnjem petletnem obdobju, sodi brez dvoma 29 domov za učence in študente, ki smo jih zgradili z združenimi sredstvi ob podpori družbeno-političnih organizacij in skupnosti, samoupravnih interesnih skupnosti in drugih dejavnikov. Po njihovi zaslugi in ob zavzetem delu skupnosti domov, odbora podpisnikov družbenega dogovora o združevanju sredstev za gradnjo domov, domskih skupnosti in gradbenih odborov ter drugih sodelavcev smo v petih letih prenovili in bistveno povečali zmogljivosti domov učencev in študentov. To je zgodovinski premik na tem področju, hkrati pa svetel zgled, kako je treba uresničevati družbene dogovore, so menili člani Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo, ko so razpravljali o zaključnem poročilu o gradnji domov za učence in študente v obdobju 1976—80, ki ga je podal predsednik odbora podpisnikov družbenega dogovora, Janez Gorjanc.

O obsegu te dejavnosti in sredstvih, ki so bila vanjo vložena, govori podatek, da smo v teh letih zbrali za gradnjo domov nič manj kot 152 starih milijard, Z njimi smo zgradili 7 domov za študente s 1770 ležišči in 22 domov za učence s 7314 ležišči. V obeh študentskih središčih, Ljubljani in Mariboru, se je število ležišč povečalo na 5568, skupno število ležišč za učence srednjih šol pa znaša 14.640.

Še jasnejšo predstavlo o doseženem napredku dobimo, če primerjamo prejšnje in sedanje stanje ter raven domov za učence. Večina teh domov je v preteklosti res še najbolj ustrezala ime internat, prevzeto iz prejšnjih stoletij. Med njimi je bilo kar 25 takih, ki so imeli nekajstoletno preteklost. Dom v Kranju, je bil star 724 let, v Kopru 527 let, v Novem mestu 482 let, na Ptuj 303 leta itd. Velike in mrzle spalnice so bile značilnost teh starih internatov, nekdanjih samostanov, sirotišnic, opučenih šol in vojašnic, obubožanih graščin. Še pred nekaj leti je imelo ogrevane prostore samo 66 odstotkov domov za učence. V povprečju je prišla ena prha na 59, ena bolniška postelja pa na 200 učencev.

V novih domovih za učence je drugače. Učenci so nastanjeni v triposteljnih sobah. Na vsakih 30 učencev pridejo skupen dnevni prostor — učilnica, skupne sanitarije, prostor za vzgojitelje idr. Vsak dom ima sodobno kuhinjo in jedilnico, klubske in rekreacijske prostore, knjižnico, ambulanto in bolniško sobo, upravne in druge pomožne prostore.

Še višjo stanovanjsko raven zagotavljajo domovi za študente. V njih so bivalni prostori večinoma prirejeni za 2 študenta (kot spalni in študijski prostor), na 4 študente pridejo čajna kuhinja in sanitarije.

Iz združenih sredstev so po dogovorjenih normativih pokrili izdatke za načrte, za gradbena in obrtniška dela, vključno z instalacijami in komunalnimi priključki, za zunanjo ureditev, za opremo in gradbeni nadzor. Nosilec naložbe je bila v vsakem kraju domska skupnost. Delavci domskih skupnosti so morali skupaj z gradbenimi odbori skrbeti za gradnjo.

Kako urno, gospodarno in smotno je potekala gradnja domov za učence in študente, nam pove že to, da je bil petletni načrt uresničen pravzaprav že v štirih letih. Takojšnja poraba zbranih sredstev ter dosledno upoštevanje normativov in rokov pri gradnji je lahko vsem za zgled, saj vemo, da so pri nagli rasti cen v gradbeništvu prav v tem mogoči veliki prihranki. Tako znaša v zgrajenih domovih povprečna cena za kv. m površine 9.400 din, za ležišče pa 141.000 din.

29 novih domov za učence in

študente pomeni skokovit napredek, s katerim so dohiteli zahteve današnjega časa. Vendar še nismo zadostili vsem potrebam, saj je še marsikateri dom potreben obnove, marsikje je potrebna tudi nova gradnja. Zlasti študentski domovi po zmogljivosti zaostajajo za potrebami, tako v Ljubljani kot v Mariboru. Samo v Ljubljani je več kot 6700

študentov nastanjenih po zasebnih sobah, kjer za visoko najemnino pogosto nimajo pravih možnosti za bivanje in študij. Zato je odbor podpisnikov družbenega dogovora o gradnji domov za učence in študente sprejel pobudo, da nadaljujemo z gradnjami tudi v naslednjem srednjeročnem obdobju. V letih 1981—1985 naj bi povečali

zmogljivosti domov za študente za okoli 2500, domov za učence pa za okoli 3500 ležišč.

Republiški komite za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo je podprl te načrte in izrekel priznanje organizacijam in posameznikom, ki so z vso odgovornostjo, zavzetostjo in uspešno izpeljali tako zahtevno dejavnost.

JOŽE VALENTINČIČ

Novi vzgojno izobraževalni programi na preskušnji

Kako bomo spremljali uresničevanje reforme

V tem šolskem letu smo tudi v Sloveniji začeli uvajati srednje usmerjeno izobraževanje in tako iredničevati naloge, ki smo jo že več let skrbno načrtovali.

Pravočasno so bili zagotovljeni učbeniki, učitelji so bili na seminarjih seznanjeni z reformo, učnimi vsebinami, metodami dela, dobili pa so tudi druge potrebne informacije za začetek dela.

Tem prvim korakom reforme bo sledila še odgovornejša naloga, to je spremljanje uresničevanja in ovrednotenje vzgojno-izobraževalnih programov srednjega usmerjenega izobraževanja. Ugotoviti bo treba, kako so ti programi v praksi zaživeli, kaj bomo morali takoj in kaj šele čez nekaj časa spremeniti, dopolniti ali celo opustiti, skratka, praksa naj bi povedala, ali so bili doseženi cilji dolgo pričakovane reforme.

O vsem tem so razpravljali na 18. seji strokovnega sveta SR Slovenije za vzgojo in izobraževanje, ki je bila letošnjega 16. septembra.

Na tej seji je dr. Janez Sagadin, predsednik komisije za izvajanje te odgovorne naloge, seznanil člane z zasnovo projekta spremljave. Pri spremljavi bi morali upoštevati: predmetnike, učne načrte in učbeniške komplekse, kulturne, naravoslovne, telesnovzgojne in obrambne dejavnosti, proizvodno delo in delovno prakso učencev v organizacijah združenega dela, usmerjanje in preusmerjanje učencev, samoupravno organiziranost usmerjenega izobraževanja in razmestitev vzgojno-izobraževalnih programov.

Člani so opozorili, da se lotimo te naloge prav v času, ko se gospodarske razmere zaostrojujejo, uresničevanje in spremljanje programa pa zahtevata precej denarja. Zato bo treba skrbno pregledati, katere so tiste najpomembnejše sestavine, ki jih moramo razčleniti, da bomo dobili zaželeno povratno informacijo. To naloge naj bi prevzeli Zavod SR Slovenije za šolstvo, Pedagoški inštitut pri Univerzi Edvarda Kardelja v Ljubljani in posebne izobraževalne skupnosti. Glavno delo bo vsekakor moral opraviti Zavod SR Slovenije za šolstvo, ki pa nima za to odgovorno nalogo dovolj osebja.

Poudarili so, da je spremljanje uresničevanja reforme prednostna družbena in strokovna naloga, ki bo zahtevala veliko truda in dobro usposobljeno strokovno službo. S tem delom ni mogoče odlašati, kajti na nekatere zadeve bo najbrž treba odgovoriti takoj. Med te sodijo npr. nekatera temeljna vprašanja o ciljih reforme.

Brez učiteljev, šolskih vodstev in učencev na šoli pa si takega spremljanja ni mogoče zamisliti. Vsi ti se bodo morali pošteno potruditi, da se bodo cilji uresničili. Vso dodatno prizadevanost pa bo seveda treba nagraditi. Delo bomo morali časovno uskladiti in osredotočiti moči, ki so na voljo. Le tako bo mogoče odstraniti ovire, ki bodo nastajale pri uresničevanju takega programa. Omenili so, da bo projekt močno mobilizacijsko sredstvo za de-

lavce na področju vzgoje in izobraževanja, zato bo treba s tem temeljito seznaniti vse pedagoške delavce.

Na seji so člani razpravljali še o izobraževanju pedagoških de-

lavcev za srednje usmerjeno izobraževanje in povedali svoje mnenje o vzgojno-izobraževalnih programih za pridobitev višje in visoke izobrazbe na področju računalništva in informatike.

DRAGO NOVAK

V središču vzgojno-izobraževalnega sistema

Sekcija za izobraževanje, znanost, kulturo in telesno kulturo Zvezne konference SZDL je 17. septembra 1981 pripravila posvet z uredniki prosvetnih časopisov in pedagoških revij vseh republik in pokrajin. To je bil prvi sestanek take vrste, vsaj tako so poudarili nekateri udeleženci, ki so pohvalili skrb zvezne konference SZDL za pedagoški tisk in njeno načelno stališče, da so prosvetni časopisi in pedagoške revije pomemben sestavni del vzgojno-izobraževalnega sistema in naših skupnih prizadevanj za napredek vzgoje in izobraževanja.

Odnos ki ga kažejo v republikah in pokrajinah prosvetni organi, samoupravne interesne skupnosti in družbeno-politične organizacije do pedagoških časopisov in revij, sicer ni slab, so poudarili razpravljavci. Ponekod je sodelovanje pohvalno, včasih celo zgledno. Vendar mnogi v navedenih organih in organizacijah še vedno gledajo na pedagoški tisk kot na nekaj obrobne in manj pomembnega, kot da so prizadevanja in težave pedagoških časopisov in revij le ozka stanovska ali društvena vprašanja, ne pa stvar celotnega vzgojno-izobraževalnega sistema in same družbe. »Čigavismo?« se je vprašal predstavnik revije Pedagoški rad. »Nikogaršnji! Morali pa bi biti del vzgojno-izobraževalne dejavnosti, del sistema in prizadevanj za razvoj izobraževanja in vzgoje.«

Glasila prosvetnih delavcev, ki so večinoma štirinajst dnevnik, le v Srbiji in na Hrvaškem izhajajo tedensko, imajo skupno naklado 100 tisoč izvodov. Med naročniki je vsak drugi ali tretji pedagoški delavec. Čeprav so ta glasila nastala kot sindikalni časopisi, so danes veliko več kot samo stanovsko glasilo — so časopisi za aktualna vprašanja vzgoje in izobraževanja, ki opravljajo pomembno vlogo v sistemu obveščanja in izpopolnjevanja pedagoških delavcev.

Nič manj pomembne vloge nimajo pedagoške revije, saj omogočajo delavcem v vzgoji in izobraževanju, da sledijo razvoju pedagoške in andragoške znanosti, jih seznanjajo z novimi dosežki in spoznanji, jih usposabljaajo in spodbujajo za iskanje novih poti.

Odnos do pedagoških časopisov in revij je pravzaprav odnos do vloge in nalog, ki jih imajo v naši družbi — do obveščanja, usposabljanja in izpopolnjevanja pedagoških delavcev. Vemo, da ostaja učitelj, ki se ne zanima za širša prizadevanja v vzgoji in

izobraževanju in ne spremlja pedagoškega tiska, največkrat zunaj reformnih procesov in družbenega dogajanja, ravnodušen in idejno neopredeljen.

Odnos do glasil prosvetnih delavcev in pedagoških revij bo treba torej spremeniti, jim zagotoviti ustrezne gnotne in kadrovske možnosti ter sodelovati pri njihovem vsebinskem usmerjanju. Stališča, ki so bila sprejeta na posvetu, poudarjajo, naj bo vsebinski usmeritvi v prihodnje močnejši poudarek na nekaterih temeljnih vzgojnih vprašanjih kot so: vzgoja k bratstvu, enotnosti in pripadnosti skupnosti naših narodov in narodnosti, razvijanje jugoslovanskega socialističnega domoljubja, vzgoja na idejnih in teoretičnih temeljih marksizma in socialističnega samoupravljanja.

V pedagoškem tisku naj pride bolj v ospredje tudi znanstveno-pedagoška in idejno-politična kritika učnih načrtov, učbenikov in priročnikov ter same vzgojno-izobraževalne prakse in to predvsem z vidika, kako uresničujemo stališča in sklepe X. in XI. kongresa ZKJ.

Sekcija za izobraževanje, znanost, kulturo in telesno kulturo Zvezne konference SZDL bo v prihodnjih mesecih obravnavala financiranje pedagoških časopisov in revij, spomladi pa bo na novem srečanju z uredniki preverila, koliko so se razmere izboljšale in kako se uresničujejo sprejeta stališča. V republikah in pokrajinah pa je treba razviti stalno in neposredno sodelovanje med uredništvi teh glasil in ustreznimi organi republik in pokrajinskih konferenc SZDL. V jugoslovanskem merilu bo ustanovljena sekcija pedagoških revij, po zgledu prosvetnih glasil, ki tako sekcijo že imajo. Obe sekciji naj bi imeli svojega delegata v odboru za izobraževanje pri Zvezni konferenci SZDL.

Med prosvetnimi glasili in pedagoškimi revijami ter šolami, ki usposabljaajo bodoče učitelje in vzgojitelje, naj bi se sodelovanje okrepi in prispevalo k učinkovitejšemu idejno-političnemu usposabljanju študentov. Tesejše naj bi bile v prihodnje tudi delovne vezi med pedagoškimi časopisi in revijami ter novinarji javnih občil, ki obravnavajo to področje.

Še zadnji sklep posveta: uredniki pedagoških časopisov in revij bodo seznanili bralce s stališči in sklepi posveta ter se dejavno zavzemali za njihovo uresničevanje.

JOŽE VALENTINČIČ

Za svet brez krivic

Louis Adamič, ameriški in slovenski pisatelj

Te dni smo ob 30-letnici smrti počastili spomin na Louisa Adamiča, pisatelja, publicista in javnega delavca. Na spominski slovesnosti, ki je bila 15. septembra 1981 v Cankarjevem domu v Ljubljani, je njegov lik in delo opisala Vida Tomšič:

Vedno, kadar se spominjamo osebnosti, dela in življenja Louisa Adamiča, ameriškega in slovenskega pisatelja, publicista in javnega delavca, se nam širi pogled v njegov obsežni življenjski opus, bogati se naša lastna misel in potrjuje spoznanje o njegovi pomembnosti za Slovence, za vse narode Jugoslavije, za Združene države Amerike in za sodobni svet.

Letos, ko v septembru mineva trideset let od njegove še dosežaj nepojasnjene smrti, se nam njegova enkratna osebnost predstavlja v novih razsežnostih v obeh njegovih domovinah in tudi širše. S poglobljeno prizadevanostjo mnogih znanstvenikov in publicistov se je posrečilo iztrgati iz pozabe mnoga pričevanja o njegovem delu in življenju, osvetliti njegov pomen v tedanjem in današnjem času. Slovenski pa tudi drugi jugoslovanski izseljenci v Združenih državah Amerike, ki so z njim vred bojevali mnoge bitke, ponosni na njegovo vlogo v novi domovini, so že pred leti začeli oživljati spomin na Louisa Adamiča in so podprli tudi letošnjo, temu posvečena znanstvena srečanja v Združenih državah Amerike ter se — kot vselej — odzvali tudi podobnim prizadevanjem pri nas.

Njegova živahna, neugnana narava je Lojzeta Adamiča zgođaj odtrgala s kmetije v Blatu pri Grosupljem in ljubljanskih šol, ga napotila v taktar »obljubljeno deželo« — Ameriko, ki je pred prvo svetovno vojno še na stečaj odpirala vrata siromašnim kmečkim in delavskim množicam Evrope, preganjanim revolucionarjem in upornikom, pa tudi ljudem, ki so kot on hrepeli po svetu širokih možnosti. Amerika ga je vsega prevzela s svojo dinamiko in z razsežnostmi dogajanj, pa tudi razočarala s svojimi težkimi družbenimi nasprotji. Priložnostni delavec, časnikar, težak, vojak, mornar, uslužbenec v luški upravi — je ta nasprotja doživljal na svoji koži, začel proučevati in opisovati to novo okolje, saj je hotel svojo novo domovino ne le razumeti, ampak tudi spreminjati v skladu z ideali, ki jih je imela zapisane v svoji revolucionarni, svobodnjaški preteklosti, ki so ga tako pritegovali.

Razkrivanje socialnih nasprotij

Mrzlično bere in študira, išče odgovore v knjigah in pri soljudih, pa tudi v delih slovenskih pisateljev. Med prvimi njegovimi literarnimi prizadevanji so prevodi del Ivana Cankarja, Zofke Kvedrove, Prežihovega Voranca in drugih. Značilno je, da uvršča vse do konca med svoja dela tudi svoj prevod »Jernejeve pravice«, saj je brez dvoma čutil, kako to delo tudi amerškemu občinstvu govori o nasprotju med pravico dela in krivico lastnine.

Ves zagnan je želel dojeti svojo novo domovino, ter se je tako v njej in ob njenih vprašanjih miselno oblikoval. Občudoval je mogočni industrijski tehnološki razvoj Amerike, a hkrati odkrival v njej Sinclairovo »džunglo« družbenih odnosov, v kateri se ni hotel izgubiti. Z zanj značilno neposrednostjo, prodornostjo se je poglobljal v probleme delavcev, še posebej priseljencev.

Skoraj sočasno je napisal in izdal knjigi, ki sta doživeli izreden uspeh v Ameriki in tudi v Jugoslaviji: **Dinamit in Smeh v džungli**. To je bilo zanj veliko pisateljsko dejanje — in tudi navedena akcija. Iz izkušenj svojega delavskega življenja — a tudi nadvse skrbnega proučeva-

nja zgodovine razrednih delavskih bojev in nasilja v njih je odkrival korenine ameriških družbenih problemov, korenine anarhističnih, terorističnih in tudi izsiljevalskih, mafijskih oblik obrambe obupanih — od plodov svojega dela odtujenih — delavskih množic, nezaščitenih pred očitnimi zlorabami svobode privatne lastnine vse do policijskega, vojaškega nasilja in justičnega umora Sacca in Vanzettija. Hotel je dopovedati odgovornim v svoji Ameriki, da tako stanje nujno vodi do razkroja gospodarstva, družbe in posameznikov v veliki krizi, ki je prav po letu 1929, ko je pisal te knjige, začela pretresati Združene države Amerike in ves industrijski svet.

Poleg osnovnih socialnih in razrednih protislovij je odkrival še druge probleme Amerike — položaj in usodo priseljencev različnih etničnih neanglosaksonskih skupin, saj je v vseh delavskih bojih in spopadih naletel na nje kot na najbolj izkoriščani in zapostavljeni sloj v ameriški družbi.

Tako kot je z izkušnjo Amerike ponovno odkrival vrednote svoje stare domovine, tako je iz zornega kota svojega obiska v domovini še posebej jasno zagledal Ameriko kot narod narodov. Menil je, da se Združene države Amerike ne smejo in ne morejo odrekati bogastva, ki ga predstavljata različnost njenih priseljencev in njihova kulturna dediščina. Prekrižaril je deželo od Atlantika do Pacifika, da bi srečal ljudi različnih etničnih skupnosti in porekla, sistematično organiziral in obdeloval ankete, na katere je dobival stotočice odgovorov, neutrudno dopisoval, razpravljal, polemiziral in predaval, v želji da poglobljeno in življenjsko resnično prikaže dotlej še neizpisane liste kulturno-socialne in gospodarske zgodovine dežele in ljudstva Združenih držav, ter opozoril na izjemen prispevek, ki so ga priseljenci dali gospodarskemu razvoju in kulturi svoje nove domovine. S temi idejami in akcijo

nem loncu, da bi bil dober Američan, je rekel. Narod narodov naj — s potrditvijo socialne in kulturne enakopravnosti desetina milijonov priseljencev in njihovih potomcev — premaga nacionalizem, šovinizem, rasizem.

času kraljeve diktature. S svojim orožjem — s peresom, s knjigo **Vrnitev v rodni kraj** se je vključil v boj proti zatiralskemu režimu in grozeči nevarnosti fašizma, za novo demokratično, federalno zvezo jugoslovanskih narodov. S knjižico **Boj**, v kateri je

Spomenik Louisa Adamiča v Grosupljem

Na njegovo občutljivost za ta vprašanja pa je nedvomno posebej vplival njegov obisk v stari domovini. Le-ta ga je tako rekoč še enkrat rodila in odločilno zaznamovala, da je poslej s tako silo svojemu pisateljskemu delu dodal svojevrstno vlogo borca proti staremu v stari domovini, za novo v novi Jugoslaviji, za nove odnose v svetu, za svet miru in sodelovanja. V tem smislu pomeni prelom v njegovem delu prva vrnitev v rojstni kraj po 19. letih v Ameriki, ko je s svojim literarnim delom že do-

opisal teror nad komunisti, je sprožil mednarodno akcijo proti diktaturi v stari Jugoslaviji. Dosegel je veliko odmevnost v ameriški javnosti — in si obenem seveda tudi nakopal globoko sovraštvo kraljeve vlade in njenih opred.

Njegovo videnje tedanje Jugoslavije in njenih korumpiranih politikov prevéva prepričanje, da takšna ne bo kos viharju, ki ga je predvideval v Evropi in v svetu. Čutil je nujno revolucionarnih sprememb in slutil, kdo bodo njeni nosilci, saj je srečal ljudi, take, ki tudi v mučnicah Glavnjače niso klonili. Iz te njegove vednosti si lahko razlagamo, da je Adamič, kljub poplavi laži in dezinformacij, lahko tako zgodaj dojel bistvo tistega, kar se je v Jugoslaviji dogajalo med drugo svetovno vojno. Doumel je, da mora naša narodnoosvobodilna vojna biti tudi boj proti tistim silam, ki bi hotele obnoviti staro Jugoslavijo.

Na strani osvobodilnega boja

Z vsem žarom se je tedaj postavil na stran osvobodilnega boja, boja za zmago resnice o vlogi komunistov in Tita na čelu vseh naprednih sil, bojeval se je za razumevanje in pomoč, tako v vrstah izseljencev kakor tudi ameriške javnosti in vodilnih krogov Združenih držav. Opozarjal je na pomen, da bi njegovi dve domovini gradili svoje prihodnje odnose prav na temeljih izhodiščnih zavezništva vseh sil proti fašizmu, imperializmu in vsakršni dominaciji.

Postal je predsednik »Slovensko ameriškega narodnega sveta« in »Združenega odbora organizacij južnih Slovanov«, kakor tudi član odbora Ameriškega slovenskega kongresa. Neutrudno je razdal svoje moči, pisal pisma, članke, pošiljal telegame, predaval in razpravljal, zbiral gradivo in s svojo knjigo **Moja rojstna dežela** še med vojno predstavil ameriški javnosti, kaj se resnično dogaja v okupirani Jugoslaviji. Iz tega obdobja izhaja dmes že zname-

nita korespondenca med Louisom Adamičem in Titom, ki je v faksimilu in letakih krožila po naselbinah jugoslovanskih izseljencev v Združenih državah Amerike. Na teh zaslugah temelji sklep predsedstva AVNOJ, da mu podeli eno prvih odlikovanj nove Jugoslavije.

Izjemno dejavnost je Adamič razvil v boju za pravične meje nove Jugoslavije. Ob tem velja omeniti, kako se je med drugim zavzemal za to, da naj bi prihodnje sožitje med Jugoslavijo in Italijo temeljilo na tradiciji skupnega boja jugoslovanskih in italijanskih partizanov proti fašizmu — brez vmešavanja velikih sil.

V svetu Združenih narodov

Louis Adamič se ni nameraval ukvarjati z vprašanji mednarodnih odnosov, temveč ga je v to problematiko potisnilo odkritje o nujni povezanosti med bojem za človeka vredno življenje doma, z bojem proti mednarodnim zavezništvo reakcije. Ni bil diplomat ali strokovnjak za mednarodna pravna, gospodarska in politična vprašanja, pa vendar so mnoga njegova opazanja, spoznanja in misli o tem še danes živa. Tudi takrat, ko se z nekaterimi njegovimi ponujenimi rešitvami ne moremo strinjati, nas prevzame iskrenost pobude, prodornost v bistvo zla, ki ga želi premagati. Tak ostaja naš sogovornik tudi v današnjem času. Z občutljivostjo umetnika in ostrino raziskovalca se je bojeval za ideal sožitja narodov in držav, za en svet Združenih narodov. Tako kot je pravočasno ocenil nevarnost fašizma, je že med drugo svetovno vojno razmišljal o povojni ureditvi sveta. Nasprotoval je politiki s pozicije sile; ni videl miru in varnosti v iskanju tako imenovanega ravnotežja, globoko se je zavedal potrebe po spreminjanju sveta, potrebe po uveljavljanju pravic narodov in vseh držav do razvoja in obsojal vsako politiko prevlade. Še pred izumom jedrskega orožja je zastavljal vprašanja o odgovornosti znanosti in znanstvenikov, ki izumljajo vedno nova in strahotnejša orožja, o tem, da se za to trošijo ogromna sredstva, namesto da bi služila človekovemu blagostanju.

V številnih predavanjih tistih let, ki jih je vnesel tudi v svoje zadnje delo **Orel in korenine** pravi: »Ne vem, ali se lahko ognemo tretji svetovni vojni ali ne, čutim pa, da ni vredno delati nič drugega, če tega vsaj ne poskušamo... Če se ne poskušamo ogniti tretji svetovni vojni, si je smešno delati skrb ali nas morda nimajo za rdečega, za komunisto ali karkoli, ali nas ne nameravajo poklicati pred Komisijo proti neameriški dejavnosti. Če ne poskušate ničesar, da bi odvrnili tretjo svetovno vojno, je verjetno zaman, da se trudite opravljati svoje delo in poskušate držati s tistimi, ki bi vas lahko pogladi iz službe...«

Bil je med tistimi redkimi, ki so zelo zgodaj uvideli potrebo, možnost in nujnost sožitja Združenih držav Amerike in Sovjetske zveze ter pomen tega za nje same in za ves svet. Spraševal se je o tem, kako bi sožitje lahko postalo temelj za stike ali vsaj za modus vivendi med obema velesilama. Razlik v družbenih sistemih in ideologijah ni sprejemal kot opravičilo za hladno vojno, katere tragičnemu razraščanju je bil priča. O tem: izraža svoje slutnje: »Dolgo že čutim, da bo politika sile, z ideološkimi primesi ali brez njih, nekega dne poglala svet v uničenje...« Še posebej se je zavedal odgovornosti velikih dežel, kot so Združene države Amerike s svojim industrijskim in tehnološkim potencialom. Želel je, da bi se le-ta izkoristil v dobro ljudi na svetu, ne da bi njegova Amerika kot velika sila nastopala v svetu v paternalistični vlogi ali kot žandar. Zavedal se je za razumevanje te-

dogodki novosti

ženjo po družbenih spremembah v mnogih deželah, pojasnjeval je, da je treba videti v teh težnjah in spremembah pristni boj ljudstev, težnje delovnega človeka in ne prste zarot. Razumeval je nujno sodobnih revolucionarnih procesov emancipacije narodov in držav, ki se je tedaj že silovito najavljala. Primer Jugoslavije in njen boj za neodvisen, samostojen položaj, za lastno pot v graditvi socializma, mu je tudi v svetovnem merilu pomenil potrdilo njegovih pričakovanj, spodbudo in pomemben korak k izoblikovanju sveta, za kakršnega se je z vsem svojim delovanjem angažiral, za to živel in umrl.

Pisatelj, raziskovalec, mislec

Pisatelj Louis Adamič je bil nedvomno v vsem svojem delu zapisan boju za resnico in pravičo, bil je opredeljen. Spoznanja, do katerih se je samostojno približal s svojim nemirnim duhom in na podlagi lastnih izkušenj, je želel posredovati širši javnosti, prepričati ljudi. Študij delavskih bojev v Ameriki mu je odkril, kako nove proizvodne sile sicer rušijo stare odnose in razmere, a kako brez zavestnega posega samih ljudi, subjektivnega dejavnika bi danes rekli, ne more biti pozitivnih družbenih sprememb.

Tudi ko govori o uodi posameznega preprostega človeka, ameriškega priseljenca iz ene ali druge etnične skupnosti, ko govori o svoji rodni deželi, se obrača k vsem Američanom in jim skuša na zanje dojemljiv način predstaviti svoje videnje resnice o ljudeh, družbi in njenih notranjih procesih. Lahko bi rekli, da je Louis Adamič v svojem delu na zanj svojevrsten način združeval navdih pisatelja, znanje družbenega raziskovalca in odgovornost družbenopolitičnega misleca, z namenom, da bistvena protislovja in dileme tedanjega in tudi današnjega časa pojasni sebi, ameriškim rojakom in svetu. V marsičem je zaradi tega videti njegov postopek in način obravnave pragmatičen, parcialen, a hkrati izviran, saj ga na raznih področjih pripelje do spoznanj, za katera lahko danes rečemo, da sta jih znanost in družboslovje bolj celostno razčlenila in širše predstavila šele pozneje.

Njegovo zadnje nedokončano delo odkriva, kako je Adamič že dojel možnosti in nevarnosti strahovito hitrega, znanstvenega in tehnološkega razvoja atomske dobe. Hotel je doseči razumevanje pristnosti jugoslovanske revolucije v ZDA, obenem pa je jugoslovanske voditelje opozarjal na nevarnost, če bi Jugoslavija zamujala tehnološki razvoj in s tem postala odvisna. Zavedal se je pomena, da bi delovni človek obvladoval odnose v svoji družbi, potrebe, da se preživelo in zastarelo pravočasno prilagodi ali zamenja s sodobnejšim. Tuj mu je bil vsak dogmatizem in obenem je vedel, kako težko je odpraviti demagoške manipulacije z ljudskimi množicami. Deloval je iz prepričanja, da bo prebujena zavest o najglobljem interesu vseh delovnih ljudi odpirala pota, ki vodijo naprej, k pravičnejši družbi in pravičnejšim odnosom, v Ameriki in v svetu. Saj je, hkrati uvidel nevarnost, da bi se stihijski, neobvladan razvoj proizvodnih sil lahko usodno obrnil proti človeštvu.

V neenakem boju je Louis Adamič izgorél, toda iskre njegovega duha, njegovega ustvarjanja ostajajo sodobne, postajajo del skupne kulturne dediščine njegovih dveh domovin, pomenijo svojevrsten, dragocen prispevek v sklad sodobne napredne misli in prizadevanj proti delitvam, za en svet.

(Vse foto: Marjan Pal)

je postal vodilna osebnost tako imenovanega etnicističnega gibanja v Združenih državah Amerike.

Sožitje ljudi, nacionalnosti, jezikov

Že pred petdesetimi leti je postavil kot osrednje vprašanje boj za sožitje ljudi raznih ras, nacionalnosti in jezikov, tako v deželi, kjer se je nastanil in deloval, kot tudi v svetu, zavedajoč se, da je to obenem tudi boj za nove pravice delavstva, za nove družbeno-gospodarske odnose. V boj za enotnost v različnosti in različnost v enotnosti, za zavest, da je vsaka asimilacija nasilje, je vključil svoj umetniški navdih. Ni treba da te pretopijo v »tall-

segel prva velika priznanja. Poleg preprostosti domače hiše in materine dobrotne topline ga je presenetil prisrčen sprejem slovenskih kulturnih delavcev. Spoznal je posebni družbeni pomen slovenske kulture. Srečal se je z Otonom Zupančičem, Miletom Klopčičem in drugimi pisatelji, navezal stike z najvidnejšimi kulturnimi in javnimi delavci v Sloveniji in Jugoslaviji, se srečal z Borisom Kidričem in po njem z Edvardom Kardeljem, z ljudmi, ki so, kot so pokazali poznejši dogodki, bili v prvih vrstah antifašističnega, osvobodilnega boja. Sam in z njihovo pomočjo je v stari domovini Adamič ugotovil težke nacionalne in socialne probleme dežele in odkrival resnico o brutalnosti policijskega režima v

dogodki
novosti

Razvoj delavskih univerz

Stališča predsedstva republiške konference SZDL

Usmerjeno izobraževanje zahteva novo opredelitev vloge in nalog delavskih univerz, ki jim moramo obenem zagotoviti potrebne možnosti za uspešno delo. Na prehodu k novi programski usmeritvi, ki bo značilna za delavske univerze v enotnem sistemu vzgoje in izobraževanja, se te organizacije srečujejo z mnogimi težavami, ki jih lahko rešijo samo s pomočjo družbeno-političnih in drugih družbenih dejavnikov.

O teh vprašanjih je dne 15. septembra 1981 razpravljalo tudi predsedstvo Republiške konference SZDL in sprejelo tale stališča o nadaljnjem razvoju delavskih univerz v SR Sloveniji:

● Da bi zagotovili temeljne možnosti za uresničevanje vzgojno-izobraževalne funkcije delavskih univerz v družbeno-političnem sistemu in v združenem delu je potrebno bolj uveljaviti celotno načrtovanje izobraževalnih potreb in na tej podlagi razvijati svobodno menjavo dela v samoupravnih interesnih skupnostih, predvsem v izobraževalnih skupnostih v katerih se morajo izraziti interesi občanov po izobraževanju. Delavske univerze se morajo vključevati v svobodno menjavo dela na podlagi programov, v katerih je treba ovrednotiti tudi temeljne možnosti delovanja delavskih univerz na podlagi dogovorjenih osnov in meril za andragoško delo.

Uveljavljati je treba zlasti neposredno svobodno menjavo dela, v kateri bodo delavci v združenem delu zagotavljali materialne možnosti, da bodo delavske univerze zadovoljevale njihove potrebe pri pripravljanju in uresničevanju vzgojno-izobraževalnih programov, ki jih delavci sprejemajo v svojih organizacijah združenega dela.

● Delavske univerze se morajo še naprej razvijati v andragoška središča za programiranje in izvajanje družbeno-političnega splošnega in kulturnega izobraževanja odraslih in za potrebe SLO in družbene samozaščite. Zlasti morajo razširiti krog predavateljev, jih usposabljaliti, razvijati sodobne metode dela in povezovati vse nosilce izobraževanja odraslih. Pri tem ima pomembno vlogo Zveza delavskih univerz.

Družbeno-politične organizacije v občini so odgovorne za ustrezno kadrovske krepitve delavskih univerz z andragoško, strokovno in družbeno-politično usposobljenimi kadri.

● Kot vzgojno-izobraževalne organizacije usmerjenega izobraževanja se morajo delavske univerze usmeriti predvsem v pripravljanje in izvajanje programov za izpolnjevanje izobraževanja in usposabljanje na delu, ki jih sprejemajo delavci v organizacijah združenega dela in v posebnih izobraževalnih skupnostih, predvsem za tiste organizacije združenega dela, ki same niso usposobljene za pripravljanje in izvajanje takih programov. Sredstva za to je potrebno zagotoviti v neposredni svobodni menjavi dela. Delavske univerze naj se ukvarjajo z izvajanjem programov za pridobivanje strokovne izobrazbe tam kjer ni drugih vzgojno-izobraževalnih organizacij, ki bi bile uresničevalne te programe.

Posebne izobraževalne skupnosti morajo ob preverjanju ustreznosti mreže šol — v skladu z Družbenim dogovorom o razmestitvi izvajanja vzgojno-izobraževalnih programov — razpravljati tudi o vlogi in nalogah delavskih univerz in jih tam, kjer ni drugih vzgojno-izobraževalnih organizacij, ki bi lahko organizirale dislocirane oddelke, opredeliti v mreži šol.

● Za boljše kakovost samoizobraževanja je potrebno razvijati dopisno izobraževanje predvsem v posebnih izobraževalnih skup-

nostih dogovoriti za obseg in do- ločiti, kateri programi imajo prednost.

● Družbeni dogovor o družbeno-političnem izobraževanju mora dati čvrstejšo podlago da se delavske univerze uveljavijo kot izvajalke družbeno-političnega izobraževanja in usposabljanja. V okviru Koordinacijskega odbora za družbeno-politično izobraževanje pri predsedstvu republiške konference SZDL Slovenije je treba bolj uskladiti programe in delo nosilcev družbenopolitičnega izobraževanja ter usposabljanja in pri tem uspešnosti zlasti delavske univerze in Zveza delavskih univerz. Potrebno je doseči večjo delitev dela, sodelovanje in usklajenost delavskih univerz z medobčinskimi študijskimi središči ZK, marksističnimi centri, sindikalnimi in mladinskimi šolami ter drugimi izvajalci družbeno-političnega izobraževanja, to bo omogočilo uveljavitev izvajalske vloge delavskih univerz.

● Zveza sindikatov Slovenije naj se zavzema, da bodo delavske univerze organizirale in izvajale izobraževanje po programih za samoupravno in politično delovanje delavcev.

V vseh občinah se morajo uveljaviti skupna stališča republiškega sveta zveze sindikatov in zveze delavskih univerz o svobodni menjavi dela med delavskimi univerzami in organizacijami zveze sindikatov na področju družbeno-političnega izobraževanja. Pri uresničevanju usmerjenega izobraževanja naj se sindikati v skladu s svojimi nalogami zavzemajo, da delavske univerze sodelujejo z organizacijami združenega dela pri uresničevanju kadrovske izobraževalnih nalog, zlasti pri organiziranju in uresničevanju programov izobraževanja ob delu, da bi ga organizacijsko in metodično čim bolj približali delavcu.

● V okviru SZDL kot najširše fronte socialističnih sil je nujno zagotoviti z organizirano družbeno-politično akcijo večjo smotnost in kakovost izvajanja družbeno-političnega izobraževanja, usposabljanja za SLO in družbeno samozaščito, delitev dela in koordinacijo vseh posilcev. Zato nalaga predsedstvo občinskimi organizacijam SZDL, da obravnavajo problematiko delavskih univerz in ta stališča v predsedstvih in koordinacijskih odborih za družbeno-politično izobraževanje in koordinacijskih odborih za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito pri OK SZDL. Ob tem je potrebno dosledno uresničevanje teh stališč v vseh družbeno-političnih organizacijah.

V javni razpravi, ki bo tekla o Družbenem dogovoru o družbeno-političnem izobraževanju to jesen, je potrebno mobilizirati vse nosilce družbeno-političnega izobraževanja, da preverijo programe in organizacijo izvajanja družbeno-političnega izobraževanja — doseči je treba, da bodo o tem razpravljali uporabniki in izvajalci v samoupravnih interesnih skupnostih, še posebej v občinskih izobraževalnih skupnostih.

Vzgoja mladih za delo v kmetijstvu

Tudi usposabljanje za hitrejšo pridobivanje hrane je sestavina reformirane šole

Pri nas razvijamo šolo v družbenokulturno ustanovo mladine, delovnih ljudi in občanov. V krajevni in samoupravni interesni skupnosti in v temeljni organizaciji združenega dela se oblikujejo interesi in potrebe pa tudi politika razvoja in skrb za ustrezne možnosti, za socialistično vsebino in delovne dosežke vzgojnoizobraževalnih dejavnosti in organizacij. V tem podružbljanju prosvetne politike, ki je v svetu nekaj izjemnega, se uresničuje in izraža tudi ena temeljnih značilnosti socialističnega samoupravljanja.

V prizadevanjih, da bi čim bolj neposredno, vsebinsko povezali našo šolo z drugimi organizacijami združenega dela, je dragocen in pomemben vsak korak na tej poti. Tako lahko ocenjujemo tudi pobudo delovne organizacije Gorenje-Muta, ki je precejšen del letošnje razstave »zele- nega programa« namenila vzgoji mladih za delo v kmetijstvu in za pospešeno pridobivanje hrane. Daljše, zgledno sodelovanje te delovne organizacije z osnovno šolo Vučenica, ki je prav zato, ker je povezana z združenim delom, svoj vzgojni program že obogatila z mnogimi vsebinskimi prvinami zasnove celodnevne šole, daje tej pobudi stvarno podlago in družbeno pedagoški smisel.

Vemo, da je večje pridelovanje hrane naša osrednja strateška razvojna usmeritev, pa tudi to, kako daleč smo od tega, da bi znali in zmogli izrabiti vse naravne možnosti, ki jih za to imamo. Korenine za novo rast na tem področju je treba vsaditi tudi v sam sistem vzgoje in izobraževanja in v sistem oblikovanja družbenih vrednot — to pa je spet zadeva vzgoje in medčloveških odnosov v proizvodnji in upravljanju. Spremeniti moramo svoj odnos do narave in odpraviti kratkoročno izrabljanje in žal tudi uničevanje narave, zlasti pa nenehno krčenje rodovitne zemlje in začeti bolj smotno izrabljati to, kar nam ponuja. Tako zavest, ki je zadeva samoupravne kulture in posega že tudi v območje morale, saj je življenjska

cev osnovnih šol na šolskih obdelovalnih zemljiščih. Zato bi morali znova oživiti pionirske in mladinske zadruge, ki so marsikje zastale zato, ker delegatski sveti šol in kmetijskih delovnih organizacij niso bili dovolj zavzeti za to dejavnost. Tudi v usmerjenem izobraževanju bo treba bolj kot doslej vključevati učence v proizvodno delo v kmetijstvu in ne le v industriji. Zdej ko je kmetijska proizvodnja čedalje bolj mehanizirana, tehnološko zahtevna in sodobno organizirana, je prav gotovo mogoče uresničiti tudi takšen program.

Kako spodbuditi zanimanje mladih

Kako doseči, da se bodo mladi bolj zanimali za obdelovanje zemlje, kako povečati njihovo veselje do poklicnega dela v agroživilstvu, kako vplivati z usmerjanjem in preusmerjanjem učencev in drugimi koraki kadrovske politike na ustrenejši vpis v kmetijske šole. Kako vsebinsko in programsko povezati organizacije združenega dela s področja kmetijstva in celotnega agroindustrijskega področja z delom vzgojno-izobraževalnih organizacij, osnovne šole in šol usmerjenega izobraževanja. Lahko bi navedli še druga vprašanja, a že če bomo rešili ta, se bo zasnova sodobne osnovne šole precej obogatila.

Vzgoja za intenzivnejše pridobivanje hrane sodi, tako v osnovni šoli kot tudi v usmerje-

zemlje, narave in kulture okolja pa bi moral biti med drugimi tudi pomembna sestavina pri celotnem ocenjevanju vedenja, splošnega ravnanja in odnosa mladine do vrednot naše socialistične družbe, ki temelji na samoupravno združenem delu.

Te in druge razsežnosti načrtne, nenehne vzgoje mladih za pridobivanje hrane naj bi se čimprej uvrstile tudi v našo teorijo vzgoje in izobraževanja. Vanjo sodijo kot sestavina sodobne socialistične vzgoje, ki se povezuje s procesi, oblikami in dosežki — znanstveno-tehnične revolucije, pojmovane kot revolucija vseh življenjskih možnosti. Vendar teorija vzgoje in izobraževanja ne more ostajati le pri ciljih in dosežkih znanstveno-tehnične revolucije, ne da bi hkrati nakazovala vsebino družbenih odnosov, v katerih se dosežki te revolucije materializirajo kot dosežki delovnega človeka.

Zato v naši teoriji vzgoje in izobraževanja pa tudi v vzgojnoizobraževalni praksi ni dovolj, da le sledimo znanstveno-tehničnim in tehnološkim dosežkom, ko gre za razvoj celotnega agroindustrijskega področja, ki pridobiva hrano, ampak moramo predvsem graditi in uveljavljati nove družbeno-gospodarske osnove pri gospodarjenju z zemljo. Novi družbeno-gospodarski odnosi, ki jih s samoupravljanjem uveljavljamo tako v družbenem kmetijskem sektorju kot tedaj, ko gre za individualnega kmetijskega proizvajalca in njegove odnose z drugo ali kombinatom, pa zahtevajo poleg materialnih temeljev tudi ustrezno vzgojno-izobraževalno podlago.

Stare, še neodpravljene lastninske pregrade, zasebniška miselnost in kot posledica vsega tega velika razdrobljenost obdelovalnih zemljišč in negospodarna opremljenost zasebnih kmetijskih gospodarstev s stroji, dalje njihova premalo trdna in ne dovolj dolgoročno tržna usmeritev, neustrezna strokovna usposobljenost (tudi za nenehno izobraževanje kmetijskih proizvajalcev ni poskrbljeno) zelo ovirajo kmetijstvo, da bi napredovalo pri pridobivanju hrane. Na vse te in druge okoliščine se morata ustrezno odzivati tudi teorija in praksa vzgojno-izobraževalnega dela.

Pomagajmo, da se bo zamisel uveljavila v praksi!

Na strokovnem posvetovanju o tej temi — bilo je pred nedavnim v Muti — so govorili tudi o pospešenem pridelovanju hrane na manjših zemljiščih. Tu seveda ne gre za nesporazum ali za usmeritev, ki bi bila v nasprotju z našo, zdaj temeljno nalogo v kmetijski politiki, to je z združenjem dela, sredstev in zemlje za sodobnejšo in bolj pospešeno kmetijsko proizvodnjo, ki je mogoča le na večjih zemljiščih. O izrazu »intenzivno pridelovanje hrane na manjših površinah« upravičeno govorimo iz več razlogov.

Taka zemljišča namreč še zmeraj so in marsikje pomembno dopolnjujejo zaledje trga z živilskimi izdelki. Uporabljajo jih kot izobraževalni poligoni v kmetijskih vzgojno-izobraževalnih organizacijah, kot pomembno okolje za usposabljanje čedalje bolj strokovno podkovanih kmetijskih proizvajalcev. Vse na tem posvetu obravnavane aktualne sestavine vzgoje mladih za pospešeno pridobivanje hrane pa so seveda izredno pomembne tudi za celotne samoupravne odnose med vzgojno-izobraževalnimi ter kmetijskimi in drugimi proizvodnimi organizacijami.

Omenjeno posvetovanje seveda samo ni moglo povsem izo-

blikovati rešitev, ki naj bi pripomogle, da bi se pospešeno pridobivanje hrane uveljavilo v učni in delovni praksi naših šol. Pomembno bo že, če bo temeljna zamisel tega posveta spodbudila množično gibanje, če se bo uveljavila v zasnovi naše celodnevne šole in vseh drugih šol in se tudi uresničevala, če bo našla mesto v skupnih programih sodelovanja kmetijskih delovnih organizacij in šol in če ji bodo zlasti delavci v agrarni industriji zagotovili ustrezne gnotne, tehnične in kadrovske možnosti. Pri tem bo imela pomembno vlogo tudi naša pedagoška teorija, ki bo morala opredeliti smotre, načela, vsebino, oblike in metode vzgoje, o kateri tokrat razpravljamo. Od nje pričakujemo, ne le da se bo marksistično zasnovana usmerjala v razredni spopad z drugimi teorijami vzgojno-izobraževalnega procesa, ampak da bo tudi čim bolj verodostojno in družbeno zavzeto izražala mnogostranost in bogastvo naših socialističnih samoupravnih vzgojno-izobraževalnih izkušenj in sodelovanje celotne vzgojno-izobraževalne prakse v družbeno-razvojnih prizadevanjih, ki segajo v projekcije že v leto 2000.

Vsaka šola ima svoj »obraz«

Pri tem pa teorija in praksa vzgojno-izobraževalnega dela ne smeta ostajati le pri vzorcih. To pogosto zelo zavira ustvarjalnost in svojevrstne rešitve v programih in delu naših šol, med njimi žal tudi nekaterih celodnevni šol. Omogočiti in doseči je treba, da bo imela vsaka šola kljub enotnim normativom in standardom svoj »obraz«, da bo ohranjala in razvijala posebnosti krajevnega gospodarskega in kulturnega okolja, da bo upoštevala predvsem potrebe delovnih ljudi in občanov ter resnične možnosti mladine, ki se bo vključevala v poklicno življenje in delo. Za vse to pa so seveda potrebne razvitejšie oblike delegatskega, samoupravnega, strokovnega, interesnega in drugega sodelovanja, sporazumevanja in povezovanja med našo šolo in delavci drugih organizacij združenega dela.

Reforma vzgoje in izobraževanja, ki dobi svojo pravo vsebino samo z neposredno programsko, delegatsko in delovno povezavo šol z drugimi organizacijami združenega dela, bo uspešnejša, če bodo takšnim pobudam sledile nove. Možnosti in poti zanje je dovolj. Nakazuj jih vsebinska zasnova celodnevne osnovne šole, uveljavljajo pa se pri skupnem načrtovanju dela šole v krajevni skupnosti, delegati iz organizacij združenega dela v svetu šole ali v enoti izobraževalne skupnosti ob šoli z zagotavljanjem mentorjev in inštruktorjev, ki jih dajejo organizacije združenega dela za vodenje interesnih dejavnosti pionirjev in mladine, z odpiranjem proizvodnih in delovnih obratov učencem za proizvodno prakso z raznimi oblikami neposredne svobodne menjave dela med šolo in gospodarskimi organizacijami, s katerimi le-te prispevajo k boljšim materialno-tehničnim možnostim za delo šole, skupnimi akcijami usmerjanja učencev v poklice in usmeritve srednjega izobraževanja ipd.

Prepričani smo, da bosta letošnja razstava in posvetovanje ob »Muti 81« prispevala k nadaljnjemu vraščanju šole v samoupravno združeno delo. Pri zadavnim delavcem delovne organizacije Gorenje-Muta SOZD Gorenje in pedagoški delavcem osnovne šole Vučenica pa je treba izreči priznanje za pomembne pobude na tej poti.

EMIL ROJC

(Foto: Marjan Pal)

ogroženost človeka ob brezvestnem poseganju v naravo več kot očitna, pa je treba začeti oblikovati že v otrokovem predšolskem obdobju in predvsem z delovno, politično in kmetijsko proizvodno vzgojo v osnovni šoli. Pri tem pa ne zadoščata zgolj opozarjanje in leporečje za šolskimi zidovi. Premalo se zavedamo, kakšno družbeno in pedagoško škodo smo povzročili, ker smo zanemarjali delo in prakso učen-

em izobraževanju, v družbeno-gospodarsko vzgojo, interdisciplinarno pa tudi med naravoslovne predmete. Postati bi morala nepogrešljiva sestavina prostovoljnih, interesno-vzgojnih dejavnosti. Z dosežki v razvoju kmetijske mehanizacije bi se morali učenci seznanjati pri tehničnem pouku, s samo uporabo orodij, zlasti manjših kmetijskih strojev pri delovni vzgoji ali proizvodnem delu. Odnos do

Čebelice, zvezdice in črne pike

Enostranska motivacija prvošolcev

Začelo se je: čebelice, zvezdice, metuljčki in mnoge druge pedagoško bolj ali manj domiselne reči so pričele krasiti zvezke naših prvošolcev. Pod pokončnimi, ležečimi in poševnimi črtami, pod možički in ženičkami v »množicah« se košatijo in označujejo kakovost otrokovega izdelka. Starši, sorodniki in znanci morajo, če jim je to prav ali ne, občudovati prve žlahtne plodove, ki se jih je njihovemu cibanu že posrečilo utrgati z drevesa šolske učenosti. Začela pa se je že tudi diferenciacija: nekateri učenci in njihovi starši se morajo zadovoljiti le s skromno »vidlo« ali pa so pokarani s pripisom »piši lepše«, »nariši še enkrat«, drugi pa se lahko veselijo celega roja čebel ali zvezdic pod izdelkom.

Pred leti so bile učiteljice prvošolcev za nekaj časa v zadregi. Pravilnik o ocenjevanju in napredovanju je določil, da učenec v prvem polletju prvega razreda ne ocenjujemo. S tem je pobral iz učiteljskih rok že po tradiciji najbolj »učinkovito« pedagoško orodje za uravnavanje otrokove učne aktivnosti. Toda naročilo, da je v tem času treba učence »spodbujati z vzgojnimi sredstvi«, so pedagoški delavci začeli uresničevati z veliko vzgojne iznajdljivosti in so druge spodbude kmalu prevzele isto vlogo, kot jo je prej imela šolska ocena. Tudi tisti negativni del vloge, zaradi katerega jo je bilo treba pregnati iz prvega razreda.

Iz namernega in sistematičnega opazovanja učilnic, v katerih si naši učenci pridobivajo prve šolske spretnosti, privajenosti in znanje, iz ogledov njihovih prvih izdelkov in iz pogovorov med njimi, lahko domnevamo, da pri rabi vzgojnih spodbud za prvošolce ravnamo nekoliko premalo pedagoško previdno.

S čim lahko to domnevo podkrepimo? V mnogih zares lepo urejenih učilnicah je mogoče opaziti, da so se učiteljice zelo potrudile, da bi razred postal kar najbolj estetsko privlačen, vendar in domač prostor, v katerem bi se učenci dobro počutili. Toda na marsikateri steni z lepimi slikami zagledamo tudi »drevo pridnosti«, pod njim imena tistih učencev, ki so manj prizadevni, v drevesni krošnji najbolj pridne in druge na višjih ali nižjih vejah, pač glede na zasluge. Slika moti-

vacijskega drevesa v več različicah in za različne smotre ima pogosto v sosesčini še abecedni seznam učencev s številom zvezdic ali celo črnih pik pri imenih, kar naj ugodno vpliva na učenčovo učno prizadevanje. Taka pedagoška motivacijska usmeritev odmeva tudi v pogovorih med učenci, ki v odmoru ali po pouku tekmovalno preštevajo, koliko čebelic, zvezdic ali drugih simbolov njihove veljave že imajo.

S tem seveda še zdaleč nismo opisali vseh tistih motivacijskih domislov, ki naj od »zunaj« uravnavajo otrokovo ravnanje v različnih vzgojno-izobraževalnih »situacijah«, a so potrebni ponovnega psihološkega in pedagoškega premisleka.

Zdajšnja permisivna usmeritev naše vzgojne teorije se v šolski praksi uveljavlja tudi tako, da učitelji vedno bolj upoštevajo tista pedagoško-psihološka spoznanja, ki strokovno utemeljeno ugotavljajo, da so pozitivni motivacijski ukrepi učinkovitejši od negativnih. Od tudi velike prizadevanje učiteljev, da bi izdelali učinkovit sistem različnih spodbud, ki naj vodijo učence k določenim smotrom. Prav tu pa se pojavi nevarnost, ki jo teorija o vzgoji omenja kot precenjevanje posameznega vzgojnega ukrepa. Velikokrat pozabljamo, da imajo tudi pohvale in nagrade, prav tako kot kazni, svojo omejitve. Tudi pozitivne spodbude lahko razpihujejo ozračje konkurence ali tekmovalnosti, ki duši razvoj učenčeve osebnosti, posebno njegovih ustvarjalnih sposobnosti. Če enostransko, pretirano uporabljamo posameznemu učencu namenjene pozitivne zunanje motivacijske dražljaje, je nevarno že to, da ga zapiramo v njegovo egocentričnost in podpiramo teženje k lastni uveljavitvi. Pri tem zamerjamo oblikovanje socialnih čustev solidarnosti in sposobnosti za kooperacijo v delovnih in drugih družbenih skupinah. Vse preveč spodbujamo učence k visoki individualni učni storilnosti, pri tem pa spregledamo, da brez oblikovanja razredne skupnosti z lastnostmi pravega kolektiva zelo hitro pripeljemo učence v stanje socialnega darvinizma, v socialni boj za obstanek. V tem pa se glede na relativnost učnega napredka nekateri učenci morajo pomakniti na »najnižji klin«, ki je na šolski lestvi rezervo-

viran za neuspešne učence. Zaradi tega smo tudi vrgli v prvem polletju iz prvega razreda redovalnico, ki se nam je pa preoblečena vrnila vanj pri stranskih vratih. Med mnogimi nezaželenimi posledicami pretirane rabe zunanjih motivacijskih ukrepov ne smemo spregledati, da lahko postane učenec v svoji aktivnosti odvisen od usmerjevalnih vplivov učiteljevih pohval in nagrad (ali kazni), da s tem torej zaviramo razvoj avtonomne motivacije za ravnanje. Tudi čebelice pod učenčevim izdelkom ne pripadajo samo pedagoškega medu. Temeljiti premislek nas torej navaja na zmerno uporabo zunanjih spodbud za učno delo, hkrati pa nam odkrije, da so neizčrpne motivacijske rezerve v otrokovi

težnji po spoznavanju novega, v njegovi radovednosti kot najmenitnejši notranji spodbudi in v njegovi težnji po ustvarjalnosti. Radovednost in ustvarjalnost, ki krasita skoraj vse otroke, pa v šoli naglo ugašata, saj ju premalo razpihuje v zavestno željo po spoznavanju novega in po spopadu z intelektualnimi in drugimi problemi. Psihološko najučinkovitejša in pedagoško najbolj zaželena pa je tista spodbuda, ki jo učenci doživljajo kot spoznavno veselje v ustvarjanju. To motivacijsko rožo kar najbolj negujemo, »motivacijska drevesa« pa pustimo, naj se posuše. Čebelice bodo še brenčale v učenčevih zvezkih, vendar naj pri tem igrajo le drugo violino.

J. P.

(Foto: Marjan Pal)

Namesto direktorja kolektivno vodstvo šole?

Na Hrvaškem razpravljajo o tem, kako bi direktorje ali individualne poslovodne organe tudi v osnovnih šolah zamenjali s kolegijskimi poslovnimi organi. Po načelu kolektivnega vodenja bi imelo tako kolektivno vodstvo predsednika, ki bi bil izvoljen za dve leti in bi mu lahko samo enkrat podaljšali mandat. Tako naj bi šli v zaton, kot pišejo Školske

novine z dne 8. 9. 1981, tudi »večni«, doživljenjski direktorji šol, samoupravljanje pa bi naredilo korak naprej. Vse to seveda le s pogojem, če bodo dobili sedanjim ravnateljem šol dostojne naslednike in če se ne bo zgodilo, da bi se kolektivna vodstva vedla morda drugače, kot si danes, ko pripravljamo take predloge, obetamo.

pobude
odmevi

Individualizacija pri ocenjevanju?

Mar je sploh še kaj bolj občutljivega kot ocenjevanje znanja pri otrocih? Kar zamislim se včasih, ko zapisujem že deseto petico bistremu Zdenetu, ki mu še s prstom ni treba migniti, pa mu že lije znanje v glavo in petice v redovalnico. Narava ga je obdarila z izjemnim spominom in sposobnostjo. Domišljavi fant je vaje uspehov, in čeprav mu je šele 12 let, se tega zelo dobro zaveda. Kako rada bi vsaj eno Zdenetovo petico zapisala Marjetki, pridnemu, prizadevnemu dekletcu, z blede obrazom, lepo urejenimi zvezki in s prijaznim vedenjem. Marjetka bi rada pomagala vsemu svetu, le sebi ne more. Če se še tako pridno uči, če so njeni zvezki še tako zgledni, v šoli ji ne gre in ne gre. Njen uspeh je ponavadi zadosten, le redko in z največjo težavo se dokoplje do dobrega. S solznimi očmi sprejema dvojke in občasne trojke, njenega sošolca Zdeneta pa obmetavamo s peticami.

Kako velika razlika je med Zdenetovo petico in Marjetkino dvojko, velika in boleča razlika! Kako naj učitelj vse to vsaj ublaži, če že ne more rešiti tega vprašanja — starega toliko kot šola. V šoli ima na voljo le pet ocen in s temi petimi številkami mora po istem kopitu oceniti Zdenetovo in Marjetkino vedenje in ravnanje. Morda pa bi kljub vsemu morali kdaj ubežati tem petim nesrečnim številkam?

Pri urah angleščine smo poskusili nekako takole:

Narekujem deset vprašanj, ali deset stavkov, ali deset slovničnih nalog, nato imajo učenci čas za reševanje. Po dogovorjenem času se na tabli ali na grafoskopu pojavijo rešitve. Učenci si sami popravijo napake, nato pokličem šest do sedem učencev, ki mi povedo svoje dosežke.

Tone: 10/10/7, Anka: 10/5/5, Matjaž: 10/9/8

Oglejmo si to nekoliko pobližje:

»Tone, od desetih stavkov si

jih napisal deset, od tega sedem pravih. Naslednjič bodo počasnejši, a natančnejši! Preveč hiti!»

»Anka, ti si pa prepočasna. Od desetih stavkov si jih napisala le pet, a vseh pet pravilno. Drugič pohiti. Veš, kadar smo vprašani, moramo pokazati čim več znanja, ne smemo se ustavljati ob zadevah, ki jih ne vemo. Če na poti naletiš na »praznino«, jo moraš obiti, preskočiti. Če enega stavka ne veš, hitro k naslednjemu! Prihodnjič boš bolj pohitel, kajne? Če boš napisala več stavkov, pa četudi se bo vrnila kaka napaka — bo to že napredek.»

»Matjaž, od desetih stavkov si jih napisal devet in od teh osem pravih. Lep uspeh. Lahko pa bi bil še boljši. Bomo videli, kako bo prihodnjič.»

Tako dobivajo učenci namesto ocen raje diagnozo o svojem načinu dela, zraven pa še nasvet, kako naj zboljšajo svoje delovne metode. Spoznavajo svoj način dela pa tudi sami sebe, učitelj pa dobi veliko jasnejšo podobo o učencu, kot pa jo da klasična ocena. Tak način ocenjevanja je za učence spodbuden, saj tekmuje sam s seboj, merilo zanj je on sam. Izboljšati mora svoj rezultat, to pa lahko stori. Vsak premik na tej poti je napredek. Hitri, a površni učenci morajo torej »zmanjšati hitrost«, počasne je pač treba pripraviti do tega, da malo pohitijo.

Tak način preverjanja znanja je uporaben pri vseh predmetih, toda samo včasih. Morda bi veljalo poskusiti, če že ne zaradi drugega pa vsaj zato, da Marjetki podobni učenci ne bi zmeraj dobivali tistih večnih dvojk, ampak enkrat kaj »boljšega«. In še nekaj: ti učenci potrebujejo uspeh, pa četudi majhen. Biti vedno najslabši v razredu, ni lahko. »Danes sem boljša, kot sem bila zadnjič,« bo ugotovila Marjetka. Uspeh torej, ki ga bo vesela.

DUŠICA KUNAVER

Učenci ne marajo metle

Poskrbimo za red in čistočo v domovih!

V domovih, kjer živi veliko učencev, je nujno zagotoviti primeren red in čistočo. Privzganje potrebnih higienskih navad in redoljubnosti pri učencih spada med najtežje vzgojne probleme doma. Če samo primerjamo stopnjo vzgojenosti prvošolcev in maturantov na tem področju, večkrat ne opazimo razlike. To samo dokazuje, da je bil naš večletni trud pri tovrstni vzgoji zaman. Pravimo, da se mladi v vsem radi zgledujejo po odraslih, toda odrasli imamo glede tega dokaj dobro mnenje o sebi. Vsi imamo radi red in čistočo, vendar pogosto pozabljamo, da skrbita za vse to predvsem naša žilnica in mati gospodinja. Kadar opazimo nered ali umazanijo, se jezimo nanju bolj kot na tiste, ki so ju povzročili. Red in čistočo imamo torej najraje tedaj, kadar skrbijo zanj drugi. Učenci v domovih morajo skrbeti za oboje sami, čeprav zelo zelo neradi. Vsak se poskuša temu opraviiti izogniti. Starejši ga večkrat odstopajo mlajšim, bolj bojazljivim, »manj uglednim«... Metla je znak »manjvrednosti« tistega, ki jo drži v roki.

Z anonimno anketo smo učence vprašali, naj nam povedo,

kakaj imajo tak odnos in kakaj so tako zelo neredni. Večina njihovih odgovorov je bilo samokritičnih. Priznavajo, da so malomarni. Vemo pa, da je red zadeva, ki zajema vsa področja človekovega delovanja. Le redki so ljudje, ki so malomarni ali redni le na enem področju. In še nekaj: naglica življenja nas sili, da poskušamo izriniti čas čim bolj smotrno. V množici najrazličnejših obveznosti in opravil smo prisiljeni zanemarjati vse, kar ni bistveno. Tudi skrb za red in čistočo se včasih znajde na listi takih opravil. Nekajkrat ju zamenjamo, potem pa se na to navadimo.

Nered in nečistoča postajata že družben problem. O tem pričata brezvestno onesnaževanje in zastrupljanje narave.

Kaj storiti, da bi vzgojitelje v domovih za učence nekoliko razbremenili tega nenehnega pehanja za redom in čistočo, ker jim jemlje to preveč časa in volje za uresničevanje drugih vzgojnih smotrov. Posamezne oblike motivacij, nagrajevanj in tudi kazni so pokazale le kratkotrajne uspehe. Za vzdrževanje reda je potreben ponekod vsakodnevni nadzor in spori, ki močno kvirajo celotno ozračje v domu.

V modernejših domovih ti problemi niso tako očitni. V starejših, kjer živi v isti sobi po šest in osem učencev, pa ti že težje usklajujejo svoje potrebe in interese in lažje prikrivajo svoje osebne malomarnosti in napake.

Poleg splošnih vzrokov, kismo jih že omenili, zmanjšujejo vzgojiteljeve uspehe pri delu še druge napake. Pri odpravljanju množičnih in večjih slabosti so potrebna strožja in enotnejša načela pa tudi večja solidarnost pri delu. Vse to pa naj se pokaže pri delu in osebnem zgledu. Metode dela, ki dopuščajo nepotrebno nedoslednost pri uveljavljanju sprejetih načel in barantanje s posamezniki, vodijo v vsesplošno anarhijo. Če nered in nečistoča nekoga zelo motita, drugega pa bolj malo ali nič, ni mogoče doseči vzgojnih uspehov. Učenci se postavijo ponavadi na stran tistega, ki je bolj popustljiv, bolj zahtevni in dosledni pa ostanejo osamljeni in nepriljubljeni. Nujno je, da ob koncu tega zapisa poudarimo še to, da se pedagoška etika ne kaže samo v vzgojiteljevem odnosu do učenca, temveč tudi v njegovem odnosu do sodelavca.

ALOJZ MOKRIN

Odmev

na temo: Cvekarji ponavljavci tudi med prvošolčki?

Pisanje A. Puharjeve me je napotilo k razmišljanju o problemu prvčkov ponavljalcev. (Delo, 9. sept.)

Najprej bi opozorila vsaj na štiri značilnosti, ki veljajo za današnje prvošolce:

— šolanje začnejo leto dni mlajši kot njihovi predhodniki;

— osnovna šola sprejema tudi tako imenovane »mejne« prime-

re;

— učna snov se je zadnja leta močno razširila po obsegu, npr. pri matematiki: računanje do 160, pri slovenskem jeziku sta dva nova delovna zvezka. Že berem in pišem in Naš jezik 1;

— v razredih je včasih tudi 36 učencev.

Pri vsakem predmetu so določena merila uspešnosti. Učitelj je odgovoren za to, da učenec, ki napreduje v naslednji razred,

obvlada vsaj temeljne učne norme.

Vprašujem odgovorne, ki so sestavljali pravilnik o ocenjevanju, in člani odbora za družbene dejavnosti, ki se nagibajo k temu, da v prvem razredu ne bi smelo biti cvekarjev in ponavljalcev:

— Ali bi ocenili otroka zadostno pri matematiki, če zna na koncu prvega razreda prišteti samo po eno do deset, in to s pomočjo fizičkov? Ne zna pokazati treh prstkov hkrati, ampak jih šteje: en, dva, tri.

— Ali bi ocenili otroka zadostno pri slovenskem jeziku, če pozna le vse velike tiskane črke in deset malih, da o pisanih sploh ne govorim? Bere zelo počasi, in to le enozložne besede. Ne more si zapomniti niti ene pesmice.

Poleg tega: tako znanje si je

pridobil učenec ob nemajhnem številu ur dopolnilnega dela (70).

Si predstavljate intelektualni, čustveni in socialni razvoj otroka s takim znanjem v 2. razredu? Ali se bomo pri takem otroku sploh še vprašali, ali naj ne ponavlja? Ob tem naj omenim, da kategorizacija otroka v prvem razredu ne pride v poštev.

Kdo drug, če ne učitelj, je najbolj vesel, če njegovi učenci uspešno napredujejo?

Lepo je tisto, kar je zapisano v pravilniku o ocenjevanju. Kako pa naj učitelj to izpelje (ne samo z rekom: »Bodite no malo elastični in ustvarjalni!«) in kako se v višjem razredu počuti učenec, ki je samo formalno uspešno ocenjen — o tem sestavljajci najbrž niso dosti premišljevali.

ERIKA FERBAR

(Foto: Marjan Pal)

novе
knjige

O poljudnoznanstveni literaturi za otroke

ali kako znane resnice »prekuhati« v užitne

Pogovor z Ivanom Bizjakom, piscem Slikanice o človeku

● Učitelji dobro poznajo vašo številna dela, namenjena šolarjem; tudi otroci jih vedno znova radi prebirajo. Kje črpate spodbudo za pisanje?

Najprej sem bil učitelj na dvoodelčni in enoodelčni šoli, kjer sem učil vse razrede in vse predmete. Kdor tega ni poskusil, si ne more predstavljati, kako sem tedaj pogrešal v kombiniranem pouku za skoraj individualno delo z učenci — dober poljudnoznanstven sestavek ali knjigo, ki bi jo zmoželi brati in bi jo rad prebral tudi otrok. To pomanjkanje sem bridko spoznal tudi kasneje kot ravnatelj popolne osnovne šole. In ker tedaj že nisem bil več popolnoma »nepismen«, sem si kupil iz prvih honorarjev pisalni stroj in začel pisati — najprej to, kar sem potreboval za delo s svojimi učenci. Potlej sem — po srečnem naključju — lahko izpopolnil svoje znanje s študijem pedagogike, nekaj psihologije in slovenskega jezika s književnostjo na univerzi, kjer me je predvsem profesor dr. Schmidt naučil misliti, za to mu bom zmeraj hvaležen. Tako veliko hvaležnost dolgujem samo še učiteljici Marici Hiti, ki je že v drugem razredu osnovne šole v meni spodbudila željo po kakršnem koli samostojnem ustvarjalnem delu. Po študiju sem bil nekaj časa pedagoški svetovalec razrednega pouka. In vse, kar sem prej spoznal na svoji koži, sem zdaj opazil tudi pri

pouku drugih. Videl sem veliko dobrega, živega, miselnega dela z učenci, a nekaj tudi takega iz strašno stare šole, iz zgodovine pedagogike, didaktike in metodik. Jasno, da je to v meni zbuvalo kritiko in odpor, pa tudi upor. Najhuje je bilo pri spoznavanju narave in družbe, pri predmetu, ki je prinesel in terjal največ novega, ki naj bi v otroku razvijal mišljenje za življenje aktivnega, ustvarjalnega in tudi dovolj kritičnega člana naše današnje in predvsem jutrišnje družbe. Predmet moje kritike niso bili učitelji, ampak tem — zelo na kratko označenim smotrom — neustrezen pouk. Z učitelji sem — tudi zaradi svoje prakse-sočustvoval, saj smo deklarativno marsikaj od njih zahtevali in — žal — še zdaj pogosto zahtevamo, pri konkretnem delu z učenci pa jih prevečkrat pustimo na cedilu — ali pa jim celo damo v roke pripomočke, ki bolj utrjujejo star način poučevanja, kakor razvijajo novega. To še zmeraj velja za precejšen del učbeniške literature in za skoraj vso domačo, še bolj pa prevedeno spremljajočo poljudnoznanstveno literaturo, ki sem jo z vsemi njenimi težavami — ustvarjalnimi in razpošiljivskimi — dobrodušno spoznal v domovini in na tujem, v petnajstih letih zelo pestrega dela v založništvu. Zato menim, da ima moja kritičnost dovolj utemeljene podlage, a kolikor se poznam, jaz ne bi bil več jaz, če bi se na tej stopnji

zmagoslavno zaustavil, če ne bi začel s svojimi skromnimi prispevki pomagati — enako mislečim — stanja spreminjati. To dolgujem svoji kritičnosti in za tako delo precej posrečeno »zgneteni« preteklosti.

● Dve desetletji ustvarjalnega dela je že za vami. Kaj vse so prinesla? Koliko je delo pri mladinskem tisku hvaljeno in priznано?

To je najpomembnejši vir vseh mojih spodbud za delo na področju poljudnoznanstvene literature za najmlajše bralce. Iz njega izvira skoraj dvanajstletno redno (v vsaki številki po dve do štiri strani) pisanje v reviji Ciciban; zaradi njega sem postal »očec«, pedagoški usmerjevalec in prvi pisec danes vsem znane Vesele šole Pionirskega lista, kar je že skoraj pozabljeno. Kot vidite, je usoda avtorjevega dela

(piševega in ilustratorjevega) v mladinskem periodičnem tisku zelo klavna — neglede na to, s kakšnim navdušenjem so prispevek sprejeli bralci in s kakšnim zadovoljstvom so ga učitelji takoj vključili v redni, dopolnilni ali dodatni pouk. Po pismih in drugih odmevih sodeč so bili moji, zlasti v Cicibanu objavljeni prispevki skoraj vselej dobrodošli, še posebej tedaj, ko so izhajali pod skupnim naslovom CICIBAN IŠČE PRVAKE ZNANJA. Očitno so zapolnjevali tisto vrzel, ki sem jo ugotovil še v svoji učiteljski praksi in kasnejšem študiju našega otroka in naše šole. Zato sem — na podlagi tega dela in teh odmevov — napisal najprej knjigo Svet pred domačim pragom. Knjigo, ki ni bila nikoli uradno obvezna, pa je kljub temu doživela s številnimi ponatisi naklado, ki razveseli avtorja, pripadnika tudi desetkrat bolj številnega naroda. To knjigo še zdaj nekateri učitelji priporočajo svojim učencem, čeprav je že dve leti razprodana in ne bo več ponatisnjena. Toda moji bralci se vsaka tri leta zamenjajo z novimi, zato se mi zdi škoda, da bi dvanajstletno delo ostalo zakopano v starih letnikih periodičnega tiska; škoda predvsem zato, ker danes več vem kot večeraj in ker z na novo napisano knjigo lahko povem in dosežem mnogo več kot s posameznim prispevkom v reviji. Koliko je to res, pripoveduje Slikanica o človeku in bodo govorile tudi knjižice v zbirki Od nezalca do prvaka znanja, ki jo pripravlja z ilustratorjem Božom Kosom.

● Kaj je pomembno pri pisanju poljudnih knjižic za mladino?

Pri pisanju poljudnoznanstvene literature za osnovnošolce, zlasti za najmlajše, je enako pomembna vsebina — snov kot bralec sem. Tukaj ne gre za odkrivanje novih resnic in dognanj, čeprav jih avtor mora poznati, ampak za to, kako različnim strokovnjakom že znane resnice, zakonitosti in spoznanja v sebi nanovo »prekuhati« tako, da bodo »užitna« tudi za mladega bralca. Zanimivo je, da v tem pogledu doslej še noben slovenski avtor poljudnoznanstvenega besedila za srednjo ali višjo stopnjo osnovne šole ni prekosil Edvarda Kardelja ali njegove knjige Potovanje skozi čas, ki je

Ivan Bizjak

prvič izšla že leta 1934. Avtor se od prve do zadnje črke zaveda, da z Marxovim besednjakom ali s Speransovim jezikom ne more doseči stika z mladim bralcem, a z njim, ne z odraslimi, se je hotel s to knjigo »pogovoriti«. In kdor hoče to doseči, mora enako upoštevati oba — strokovno tematiko in bralca. Sicer piše le za sebe, za založniško knjižno skladišče in za nekaj zaprašenih individualnih in javnih knjižničnih polic. Premostiti to oviro, doseči ta stik z bralcem in povedati, kar je povedati treba, pa ni preprosto in zato tudi s preprosto, na hitro izmišljeno »didaktično pravljico« ne dosežemo pravega cilja ne pri pouku ne kje drugje.

● V čem je, po vašem mnenju, vsebinska novost slikanice?

Kolikor mi je znano, je Slikanica o človeku — kot samostojna 64 strani obsegača knjiga — prvo slovensko delo, o človeku namenjeno starostni stopnji od sedmega do enajstega leta. Človeka obravnava scela — kot se reče — širše, kot terjajo predalčki učnega načrta. Pa vendar ne tako široko, da bi presegalo radovednost večine bolj razgledanih bralcev, saj je obravnavana tematika zares trdno zakoličena le dober mesec pri pouku spoznavanja narave in družbe v tretjem razredu. Jaz pa sem hotel, da bi otrok večkrat razmišljal o sebi, o svojem rodu; a bi se bolj opazoval in spoznaval; da bi tudi sam rad vzel v roko to knjigo — ne samo za domačo nalogo, ampak včasih tudi, ko bi mu bilo dolgčas. Nekaj pozitivnih odmevov sem že slišal, koliko pa mi je v resnici to uspelo, še ne vem.

Za dobro otroško beletristično literaturo je med bralci in strokovnjaki znano, da mora biti — med drugim — prežeta s takimi napetostjo, ki zmore enako kot humor pritegniti mladega bralca, njegovo miselno sodelovanje pri razreševanju teh napetosti, stisk in problemov. Nekaj podobnega sem poskusil doseči z mojim »kuhanjem« vsebine o človeku. Seveda na način, ki ga omogoča poljudnoznanstvena knjiga. To pa je reševanje nalog, problemov, ugank, sestavljanek in podobno. Je bralecvo konkretno sodelovanje pri pisanju knjige, je neke vrste tekmovanje, ocenjevanje in nagajevanje. Je spodbuda za eno od sto in sto iger, ki želi biti le prvi korak k resnejšemu branju poljudnoznanstvene literature. Kljub povedanemu, pa bralec v ničemer ne podcenjujem; to lahko spozna že po nekaj straneh, po rešitvah nalog, ki jih najde v knjigi in po svojevrstni oceni, ki mu jo knjiga daje samo za samostojno branje in sodelovanje. Knjigo pa je seveda mogoče prebrati tudi čisto drugače, na popolnoma samostojno izbran — bralec način ali na način, ki ga predlaga učitelj.

● Kaj je novega — metodično?

Delno sem na to vprašanje že odgovoril. Dodati moram predvsem, da so ilustracije Boža Kosa izredno pomemben del knjige, še

bolj pomemben zato, ker v naši »metodični« praksi pri spoznavanju narave in družbe (pa tudi pri nekaterih drugih predmetih) učenci še zmeraj veliko preveč pišejo in velikokrat popolnoma brez potrebe in celo v nasprotju s smotrom učenega predmeta — rišejo, rišejo pravemu likovnemu pouku včasih celo v škodo. S tem ne mislim reči, da »strokovne« risbe in skice včasih niso nujne in da teh stvari učencev ne bi smeli naučiti, le časa je škoda, dvakrat škoda ob tako nazornih, zgovornih in tudi humornih strokovnih in drugih ilustracijah Boža Kosa. Metodično nove so torej naloge, »problemi«, ki jih zastavljajo besedila, slike ali oboje hkrati — novih je torej nekaj ocirkov iz teorije in pri nas zelo redke prakse programiranega učenja — zelo brez predsodkov (in znanstvenih analiz!) prenesenih v poljudnoznanstveno knjižico — za branje v prostem času. Za samoizobraževanje povprečnih in predvsem — bolj nadarjenih učencev, ki bodo že v naslednjem desetletju najboljši ustvarjalci na vseh področjih življenja in dela,

če ne bomo danes prepogosto pozabljali nanje — bolj in bolj prilagajajoč svoje zahtevnost podpopprečno hitro razvijajočim se in razvitim potrebam drugih.

● Kako naj bi učitelji uporabili knjigo pri svojem vzgojno-izobraževalnem delu?

Vsekakor je bila knjiga napisana — poleg navedenega — tudi zato, da bi bila (seveda samo toliko, kolikor si s svojo kakovostjo zasluži!) koristna in zato pogosto uporabljena literatura pri individualizaciji pouka, pri dodatnem pouku za bistro sedem in osemletnike, pri skupinskem delu v tretjem razredu — tukaj tudi pri dopolnilnem pouku — in predvsem pri domačem branju, kjer prepovedko priporočamo tudi poljudnoznanstvene knjige. Skratka; prepričan sem, da učitelj, ki se bo s knjigo seznanil, ne potrebuje mojih dodatnih pedagoških in metodičnih nasvetov. Stik z bralci bo organiziral tako, kakor bo ustrezalo njegovi oceni kakovosti Slikanice o človeku. Vem le to, da bi jo sam znal v učiteljskih letih pošteno izrabiti — učencem in celo sebi v prid.

Nenehno izobraževanje — zasnova in možnost

Knjiga, ki usmerja v prihodnost

Kogar zanima celotna zamisel o nenehnosti izobraževanja in vzgoje in njeno uresničevanje v današnji in jutrišnji stvarnosti, temu bo dobrodošlo novo delo dr. Dragomira Filipovića — Permanentno obrazovanje, globalna strategija i model — (Privredna štampa, Beograd 1980, strani 436, cena 480 din). Avtor je naš najvidnejši strokovnjak za nenehno izobraževanje in je že doslej s svojimi publikacijami veliko prispeval k vsestranski osvetlitvi celotne zamisli o nenehnosti izobraževanja in vzgoje in k njenemu uveljavljanju v naši stvarnosti.

Knjiga se deli na dva dela. Prvi obravnava samo zamisel nenehnega izobraževanja, njene sociološke in filozofske temelje ter strategijo, ki naj vodi k njenemu uresničenju. Drugi del pa prikazuje pot za uresničenje te zamisli neposredno v organizacijah združenega dela.

Dragomiru Filipoviću pomeni zamisel o permanentnosti izobraževanja in vzgoje nov pogled na družbo, vzgojo in izobraževanje. Permanentno izobraževanje je temelj novega vzgojno-izobraževalnega sistema, ki vključuje človeka od rojstva pa vse do konca življenja. Z vidika nenehnosti izobraževanja in vzgoje moramo drugače gledati tudi na celoten družbeni razvoj in najti nove povezave med izobraževanjem in znanostjo, izobraževanjem in informatiko, med izobraževanjem in gospodarskim razvojem ter napredkom vsakega posameznika in celotne družbe. Šele tako lahko ustvarimo v prihodnost odprti sistem vzgoje in izobraževanja, ki bo skladen s potrebami znanstveno-tehničnega in samoupravnega razvoja in bo omogočal tudi vsestranski razvoj človekove osebnosti.

Tako pojmovano nenehno izobraževanje zahteva drugačno pripravo na življenje, pa tudi drugačno usmeritev izobraževanja v odrasli dobi. Le-to ni več namenjeno predvsem temu, da nadomestimo zamujeno in zapolnimo vrzeli v izobrazbi, v ospredju so druge naloge: omogočiti vsakemu, da gre v korak z razvojem, usposablja se za spreminjanje stvarnosti, priprav-

ljati človeka kot nosilca družbenega razvoja za ustvarjanje novega sveta.

Na teh domnevah oblikuje avtor podoben projekt, kako uresničiti načela in cilje nenehnega izobraževanja v organizaciji združenega dela. Nenehno izobraževanje zajema tu vse oblike in vrste izobraževanja delavcev po končanem osnovnem in poklicnem izobraževanju, dopolnjevanje in izpopolnjevanje znanja in usposobljenosti, dokvalifikacijo in prekvalifikacijo. Nenehno izobraževanje mora bistveno prispevati k višji delovni storilnosti in razvitejšim samopravnim odnosom. Po tej razvojni usmerjenosti se permanentno izobraževanje v organizacijah združenega dela razlikuje od ustaljenega šolskega izobraževanja, ki daje predvsem temeljno izobrazbo.

Organizacije združenega dela imajo v sistemu vzgoje in izobraževanja, ki temelji na nenehnosti izobraževanja in vzgoje, odločilno vlogo. Tu lahko najbolj določno ugotavljajo potrebe po dopolnilnem izobraževanju, ki ga načrtujejo in programirajo v skladu s temi potrebami, izvajajo sami ali s pomočjo zunanjih organizacij, na koncu pa ugotavljajo njegov učinkovitost. Nagajevanje po delu, ki upošteva znanje, sposobnosti in ustvarjalnost, najbolj spodbuja tudi nadaljnje izobraževanje. Tako lahko ustvarimo v organizaciji združenega dela ugodno ozračje za uveljavljanje nenehnega izobraževanja kot pravico in obveznost vsakega delavca, razvojni nujnost in osebno potrebo.

Model nenehnega izobraževanja v organizaciji združenega dela, ki ga predstavlja avtor, je teoretično trden, skladen z našimi družbenimi pogledi na izobraževanje in delno že tudi v praksi preverjen. Avtor je namreč vodil široko delovno skupino, ki je v treh različnih organizacijah združenega dela na teh ugotovitvah postavila temelje notranjega sistema nenehnega izobraževanja delavcev.

Knjiga vsebuje na koncu tudi obširen prikaz literature o permanentnem izobraževanju, ki je verjetno najbolj popoln pri nas. JOŽE VALENTINČIČ

Učiteljica

Pričevanje o šolah med NOB

Za narodnoosvobodilno gibanje na Slovenskem je med drugim značilno veliko bogastvo dejavnosti, ki jih je to gibanje tudi spodbudilo. Partizanske enote in oborožen boj so bili le najizrazitejši vidik NOB, pomembno vlogo pa so imeli tudi organizacija politične oblasti, partizansko gospodarstvo, zdravstvo, tisk in vodstvo. Med vsemi temi dejavnostmi pa partizansko šolstvo po svojem pomenu in razvitosti gotovo ni bilo na zadnjem mestu. Mreža partizanskih šol — od tanih krožkov v zasedenih mestih in vaseh do partizanskih gimnazij — je prekrivala vso Slovenijo, najvišjo stopnjo razvoja pa je partizansko šolstvo doseglo po kapitulaciji Italije in to še zlasti v Beliki krajini in na Primorskem.

Izreden razmah partizanskih šol na Primorskem je pričal, kako so tamkajšnji ljudje trpeli pod fašističnim raznorodovalnim jarmom v obdobju med obema vojnami in kako so si želeli slovenske besede, slovenskih šol in nove Jugoslavije. Ker je primanjkovalo pravih učiteljev, so pouk marsikje prevzela pomanjkljivo izobražena dekleta, ki so se branja in pisanja slovenske besede, slovenskih šol in nove Jugoslavije. Ker je primanjkovalo pravih učiteljev, so pouk marsikje prevzela pomanjkljivo izobražena dekleta, ki so se branja in pisanja slovenske besede, slovenskih šol in nove Jugoslavije.

Znani slovenski mladinski pisatelj Karel Grabeljšek je v svoji knjigi Učiteljica z likom kmečkega dekleta Marjuče postavil spomenik prav tem učiteljicam, hkrati pa se je, po svojih besedah, oddolžil partizanskim učiteljicam za njihov pomemben prispevek k zmagi narodnoosvobodilnega gibanja pri nas.

Pisatelj nam v izredno živahnem in prijetnem slogu razgrne Marjučino usodo v vojnem času, ki jo uokvirni v njeno pripoved — v slovo od njenih povojnih učencev. Novi čas postavi partizansko učiteljico Marjučo pred odločitev: pridobiti si potrebno formalno izobrazbo ali pa zapu-

ANDREJ VOVKO

Genij ima sto značajev

TEA DOMINKO

to značaje

Fran Levstik

Prve strani tega prikaza bodo

k

pripravljati pot slovenskemu

kakor nijeden duhoven tako ne

rojaka» (Siriak).

srečanja spomini

»Kaj bi počela, če bi ne našla smisla svojega dela med vrščem prijetno razposajenih otrok?« pravi Majda Šteblaj. Zapišem Stranje. Prvi mrak se vesi po vaškem zidovju, večerne meglice tiščijo k reki, dolge in zobate, kot je zobato ostenje Kamniških planin. Rada jih ima. O njih govori kot o sreči, ki jo gledaš od daleč. S kamnite police so najpomembnejše zadeve kakor milni mehurčki. Pomembna je volja in pomembna so tla pod nogami. Spominjam se slike ob velikem oknu. Če bi jo otroci ne vtaknili v okvir, bi žela kje za omaro. Pravijo: »V Majdi tiči slikarski talent. Ni kaj reči, tudi plete odlično, pa vendar bi veljalo nameniti več pozornosti in časa barvam ter slikarskemu platnu.« Ona pa: »Saj za to gre — za čas! Čudno, kako radi se odrasli ljudje igračkamo z mislimi na želje, ki so ostale v naši preteklosti nekakšne lesnike. Zapisala se bom medicini, so govorila dekliska usta. Starši pa: Majda, postani učiteljica! Je šlo za spoštovanje do staršev ali za resnico, da je otrok v tistih letih malokdaj gospodaril s svojo voljo? Postala sem, kar so želeli, čeprav je bila učiteljska prihodnost v mojih očeh ena sama negotovost. Je v meni sploh kaj, kar bo netilo navdušenje za učiteljsko delo?«

Zdaj, po tolikih letih, sem prepričana, da so mi starši svetovali pravo pot. V učiteljskem poklicu sem bila ves čas srečna... pravijo, da tudi uspešna.

Dokler sta človekova volja in moč kakor napeti tetivi, človek le malokdaj razmišlja o sebi. Včasih se pošalijo, da je bilo pri hiši otrok kakor golobov pod streho; dovolj za veselje in skrb. Najtežje je bilo po materini smrti, ko je na očetu obviselo pet težkih bremen. Dan, ko je postala učiteljica, je pomenil praznik v družini. »Zelo mlada se boš srečala s svetom,« ji je govoril oče, »v katerem se nekateri počutijo kakor obsijano drevo. Med otroki boš poglajala korenine, med njimi boš širila svoje veje in vsako

leto bo dajalo obilo plodov. Ti pa, učiteljica, boš ponosna nanje. Ponosna, ko te bodo vaščani pozdravljali, kot so nekdaj pozdravljali samo veljake. Srečna boš, ko bodo iskriče oči hvaležnih otrok čakale na tvoje znanje, kot čakajo ptice na ran v gnezdu.

Romantika. Optimizem. »Takrat, ko sem imela šest let, se je začela vojna. Tistega dne sem se naučila voziti s kolesom. Od sreče sem jokala, ko sem pritekla k materi. Nikoli ne bom pozabila; tudi mati je jokala. Moji otroci, je rekla, začela se je vojna! Velikokrat kasneje sem se trudila, da bi izbrskala najlepše iz moje mladosti. Živel smo ob glavni cesti. Ceste imajo sploh posebno govorico. Kadar se trese tlak od nemških in četniških škornjev, kadar po njih ženejo ujete domoljube, si želiš, da bi bil svet brez cest.

Tistega dne sem nesla iz bližnjega potoka vrč vode. Surovo sta pristopila okupatorska vojaka, prišla za vrč in ga, ko sta naredila nekaj dolgih požirkov, treščila v tla. Vrč? Gre za vtis, za bolečino, ki ostane v otroškem srcu. Izselili so stare starše, požgali so očetov dom, razrušili materino domačijo, ustrelili strica...

Stanovali smo v Dobu pri Domžalah. V majhnem stanovanju nismo bili nikoli sami. Samota je neverjetna bolečina, je več kot strah. Življenja v razmerah, ki jih povzroči vojna, ni mogoče pozabiti. Kdo ve, morda sem se tudi zaradi tega kasneje odločila za študij zgodovine.

OBRESTI ZA PRIZADEVNOST

Govorila sva v veliki, svetli sobi. Včasih je motil nemir, prihajajoč iz bližnje ceste. Dvakrat je odbilo v bližnjem zvoniku. V šoli, le nekaj korakov dlje, so se prižgale luči. »Povabila bi vas, da si ogledate likovna dela naših otrok,« je rekla in se zasmejala. »Veste, to je posebna govorica otroške resnice.« Sva pred tem ali kasneje govorila o spominih na

Idealizem ni nič drugega kot odgovornost in predanost delu

Pogovor z učiteljico Majdo Šteblaj

ljubljansko učiteljico? V vsakem primeru je bilo v njeni pripovedi veliko ponosa. »Tako dragoce nega znanja nisem nikjer in nikoli več pridobila. Morda so nas še najbolj oborožili z metodiko poučevanja, ki je danes pogosto prekrhka pri mladih učiteljih. In kdor se je takrat odločil za učiteljski poklic, je učitelj tudi ostal — razen res redkih izjem.«

So bili časi, ko so bila učiteljska pota kot pota potujočih cirkusantov. Potovali so iz kraja v kraj; bolj kot je bil oddaljen, več so se naučili. Majda Šteblaj je prvič stopila za šolski kateder v Št. Joštu nad Vrhniko. Po letu dni je odšla na Vače pri Litiji, kjer je

vedno budno hotenje, da bi stopila k slikarskemu platnu... želela si je znanja. Pogosto se je spomnila prof. Klopčiča z ljubljanskega učiteljskega, ki je namenjal veliko pozornosti načelu nazornosti pri pouku. »Zdi se mi, da me je to spodbudilo, da sem se s posebnim navdušenjem lotila likovnih priprav na pouk, tako imenovanih tabelskih slik in podobnega. V prvih mesecih mojega poučevanja me je, kadar ga je pot zanesla v tiste kraje, če je bilo le mogoče, obiskal na delovnem mestu. Navdušeno je spodbujal mojo vnemo za nazornost pri pouku.«

Od tod do slikanja s čopiči je

blžnja okolica. »Spominjam se, kako so me že takrat starejše kolegice opozarjale: nikar se toliko ne ženi! Vse to bo prišlo z neprijetnimi obrestmi za teboj na stara leta! Neprijetne obresti? Kadar ne odpove zdravje, so to obresti, ki lepšajo jesen življenja. Delo, za katerega živiš z vsem svojim bistvom, človeka res izčrpa. Toda utrujenost po dobro opravljenem delu je prijetna. Seveda sčasoma spoznaš, da je idealizem prozoren, mnogim celo v posmeh. Če temu dodaš spoznanje, da poklic, ki ga opravljaš, še vedno ni ustrezno družbeno ovrednoten, si lahko le korak pred tem, da si poiščeš delo v drugem poklicu.

To družbeno vrednotenje učitelja, se zdi, da je vedno slabše, obveznosti pa, ki mu jih nalaga družba, so iz leta v leto večje. Nerazumljivo nesorazmerje. S tem v zvezi se rada spominjam učiteljskih let, ko so vaščani videli učiteljeve delovne uspehe in so se jih, tako kot učitelji, tudi sami veselili. Da, bili so drugačni časi! Čudno, da se človek, ko si nabere prgišče sreč, zapre kakor školjka. Niti ne opazi, da v njem ni nikakršnega bisera. Človek, ki je sam, naj bo še tako oblažen, z zadovoljstvom, ostaja obžalovanja vreden.

Pravijo: vrednost delu dajejo ljudje. Kdor pride v učiteljski poklic, ker mu je splošetele neke druge, ponavadi ne opravlja dela z veseljem, tudi ne odgovorno. Takih primerov pa je danes veliko in ne samo med učitelji. Idealizem ni nič drugega kot odgovornost in predanost delu. Kadar dela ne opraviš, kot bi bilo potrebno, ti mora biti neprijetno pred samim seboj. »Ljudje se radi navadijo, da delaš več, kot bi bilo morda potrebno. Mislijo, da naloge, ki jih opraviš dobro, opraviš tudi z lahkoto, brez osebnih odrekov in težav. Razumljivo se jim zdi, da so tvoji uspehi iz leta v leto večji, pri čemer zanemarijo tvojo izčrpanost pa morda leta, ki

postanejo neprizanesljiva. Našem šolskem sistemu smo uradno še vedno preveč naklonjeni sistemu — vsi smo enaki, kadar gre za nagradjevanje — mnenjem, naj to naredi tisti, ki ima za to več volje ali celo sposobnosti.

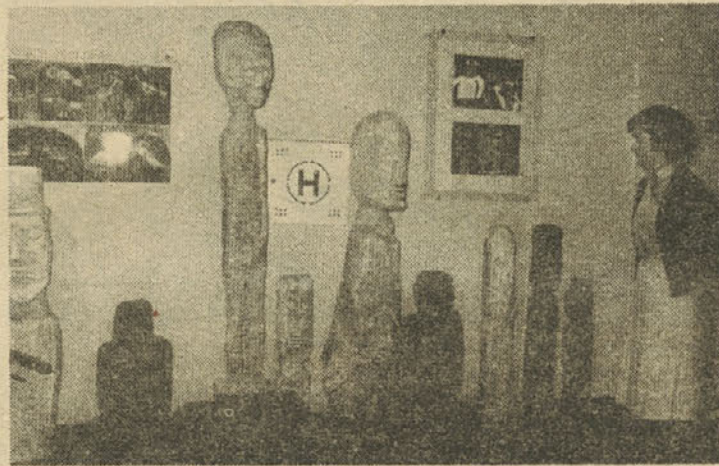
POMEMBNI SO GLAVNI PREDMETI?

Rekla je: »Res bi rada, da si ogledate našo šolo v Stranjah. Morali bi videti naše učence med delom v krožkih; dlani, ki sučejo kiparsko dleto. Lani smo imeli miniaturno slikarsko kolonijo. Kako zanimivo je slediti otroškemu spopadu z mrtvim kosom lesa, ki se iz ure v uro spreminja v mehko, iskreno otroško govorico. Imenitno se je sprehoditi po šolskem poslopju, kjer na vsakem koraku opozarjajo likovna dela otrok, da gre za ustvarjalnost, ki ni zgolj sproščena govorica otrok, ampak je tudi vest, ki da veliko misli odraslemu človeku. Naši šoli imamo srečo, ker na obiskuje pedagoška svetovalstva, ki se prav ustvarjalno zanima za pouk likovne vzgoje. Tudi republiške likovne razstave so precej pripomogle k dvigu otroške likovne ustvarjalnosti. Mar ni z učitelja prijeten delovni izziv, ko mora v otroku razviti smisel za lepo?«

Poslušam, beležim misli in razmišljam. Nekateri še vedno menijo, da opravljanje likovni pedagogiki manj zahtevno delo. Večkrat je slišati na šolskih konferencah pomembni so glavni predmeti. Pri tem imajo najpogostejše v mislih slovenski jezik, matematiko in tuj jezik...

»Včasih se vprašam: so danes nji otroci še tako uka željni, kot so bili nekoč? Tudi jutra se spreminjajo. In naše življenje? Obremenili smo ga do skrajnih meja. In njem lahko zdržiš, če si močan in odporen. Kaj pomeni znanje, dolgo vemo!«

SILVO TERŠEK

Izdelki učencev pri likovnem pouku pod vodstvom učiteljice Majde Šteblaj

bila rojena in od koder je bila doma njena mati. Osem let poučevanja se je razraslo v korenine, ki jih ni bilo lahko potrgati niti takrat, ko je bilo treba misliti na nadaljnje šolanje njenih otrok. Zdaj je tu, v Stranjah pod Kamniškimi planinami, že dvajset let.

Je sploh treba vprašati, čemu se je kasneje odločila za študij likovne vzgoje in zgodovine na ljubljanski pedagoški akademiji? Naj je šlo za dolg otroški vest ali željo, da bi zbrela kar največ niti, ki jih zgodovina spleta v nekakšne zakonitosti, naj je šlo za še

bil le korak. In vendar je bila v učiteljici Majdi ljubezen do slikarstva zgolj iskanje drobnih trenutkov, ko je človek lahko sam. Včasih moraš za trenutek opustiti tudi na stvari, ki so temeljni kamen tvojega življenja, tvojega dela. Vprašam jo: »Koliko vas je kljub vsemu obremenjeval učiteljski poklic?« Morda sem celo slutil odgovor. Človek je v prvih letih, ko začne delati, velik idealist. V delu se potrjuje, išče samega sebe. Za plačilo mu ni dosti mar. Vseč mu je, če opazi rezultate njegovih prizadevanj

nanja psihologije, sociologije in andragogike o delu z ljudmi nas opozarjajo, da moramo biti v javni obravnavi posebej rahločutni do posameznikov, da smemo javno obravnavati samo negativne pojave ter stališča in navade, v zvezi z njimi, ne pa posameznikov. Današnji človek je zelo občutljiv za svoj ugled, za svoj socialni status, za svoje dobro ime v okolju, kjer živi ali dela. Kadar se čuti v tem napadenega ali ogroženega, se ne smemo čuditi, če je njegovo odzivanje neugodno, če se brani z napadalnostjo ali pa zapre vase. Ne smemo se čuditi, če po enkratnih slabih izkušnjah na rodiljskem sestanku takih staršev ne bo več na spregled. Namesto da bi si jih pridobili kot sodelavce, smo jih odvrnili od sebe in si jih naredili za nasprotnike.

OD STAROMODNIH REFERATOV K ŽIVLJENJSKIM POGOVOROM

Pogovori o vzgoji, o pedagoških, psiholoških, zdravstvenih in drugih vidikih, težavah in odprtih vprašanjih otrokovega in mladostnikovega razvoja, ki jih uvrstimo na dnevni red oddelčnih rodiljskih sestankov, so učinkovita oblika neposrednega usposabljanja staršev za sodobno družinsko vzgojo in njihovega nenehnega izobraževanja. S temi pogovori se odzivamo potrebam in željam staršev po izmenjavi izkušenj in strokovni obravnavi posameznih, večinoma povsem konkretnih in vsakdanjih vzgojnih vprašanj, da bi bilo njihovo ravnanje utemeljeno tudi z vidika pedagoške znanosti.

Vsebinsko in metodično dobro pripravljeni pogovori o vzgoji

pomenijo velik korak naprej v primerjavi s tistimi staromodno zamišljenimi rodiljskimi sestanki, na katerih se je najprej učitelj ali vzgojitelj »namučil« z nekakim referatom, predavanjem ali z branjem pedagoškega besedila, nato pa vse tiho je bilo. Sodobni čas zahteva drugačne rešitve — svežo in življenjsko vsebino dopolnilnega izobraževanja, dejavno sodelovanje udeležencev in skupno sproščeno in demokratično obravnavo vprašanj, ki so zadnje prednostnega pomena. Tako moramo zasnovati tudi pogovore s starši!

GOVORIMO PROSTO; SPROŠČENO!

Za učinkovito komunikacijo s starši moramo vzpostaviti z njimi potreben stik že pred sestankom ali na njegovem začetku (nekaj prijaznih in spodbudnih besed!), med samo razlago, ko z očmi spremljamo odzivanje občinstva, in med celotno razpravo. Razlage ne beremo, ampak govorimo prosto! Branje dolgočas! Z branjem ne vidimo monotoni, ki duši dejavno sodelovanje udeležencev. Seveda pa lahko med razlago gledamo v svojo pisno pripravo, ki ima obliko točk, citiramo strokovnjake ali preberemo odlomek iz knjižice ali članka. Težak je samo začetek, pozneje ugotavljamo vedno bolj, da nam misli in besede tečejo in da najdemo vedno potreben način za posredovanje spoznanj in izkušenj. Ugotovimo lahko tudi, da starši niso preveč zahtevni in kritični do naših govorniških sposobnosti, če smo le strokovno dovolj pripravljeni in trdni. Sicer pa se lahko tudi na take nastope primerno pripravimo: če najdemo vnaprej čas, da se »olepsamo« za

rodiljski sestanek (in prav je tako!), si vzemimo še nekaj časa za domačo vajo, za »generalko« pred javnim nastopom!

Ko izobražujemo starše in želimo vplivati na njihova stališča in navade, ne smemo pozabiti, da vsebuje taka komunikacija tri vrste sporočil, ki se morajo skladati med seboj ali si vsaj ne nasprotovati. Miselno sporočilo, ki obsega spoznavno vsebino, spremlja naš odnos do tega, kar sporočamo. Izražamo ga s čustvenimi poudarki v govoru in z nebesedno govorico obraza in vse osebnosti, ki ne more zakriti našega osebnega stališča. Pred starši smo, kakršni smo: ne moremo se pretvarjati in hliniti nekaj, kar sami ne doživljamo in v kar sami ne verujemo. Delo s starši nas zato vedno znova spodbuja k izpopolnjevanju samega sebe, k poglobljanju in vprašanja vzgoje, k posodabljanju naše lastne zasnove vzgojno-izobraževalnega dela ter bogatjenju naših izkušenj pri vzgoji s teoretičnimi dognanji. Naučenost pri usposabljanju staršev in svetovalnem delu z njimi ni dovolj — pri njej je komunikacija osiromašena, saj za njo ne stoji ves človek s svojo osebnostno prepričnostjo, trdnostjo in strokovno podkovanostjo.

TUDI RAZPRAVO MORAMO USMERJATI

Če je tema, ki smo jo izbrali za pogovor s starši, zanje aktualna in smo z uvodno razlago zbudili njihovo zanimanje in zanimanje, hkrati pa dali potrebno vsebinsko podlago za razpravo, bo razprava živahna, le če jo bomo znali spodbuditi in usmeriti.

Razprava se ne razmahne takoj, ko smo končali z uvodom. Že po temperamentu Slovenci ve-

činoma nismo v javnosti kdove kako zgovorni in sproščeni razpravljavci, pa tudi dosedanje vzgoja za samoupravne socialistične odnose še ne kaže v tem vidnejših učinkov, če izvajamo uspešno samoupravno in delegatsko dejavnost posameznikov. Pri vzgojnih pogovorih pa povečujmo zadrego se to, da se udeleženci kljub splošnim temam zmeraj pogovarjajo o svojem otroku, o svoji izkušnji, uspehih in neuspehih pri vzgoji. Zadrega postopno izgineva, ko se pogovor razvije name in starši ugotavljajo, da imajo drugi prav take težave kot oni in da je večina problemov značilnih za določeno razvojno obdobje pri otroku in mladostniku in da torej »njihov« ni drugačen niti slabši od drugih.

Med demokratično vodeno razpravo in prostim razpravljanjem, za katerega se nekateri poslovljavajo, razprava se pri tem zelo ogreva, je razlika precejšnja.

Pri demokratično vodeni razpravi vodja skupaj z udeleženci usmerja pogovor k skupnim sprejetim ciljem, tako da ostajajo znotraj dogovorjene vsebine — sprejete teme. Vodja pogovora na temelju pooblastil pristojnosti, ki so mu zaupane skrbi za urejenost razprave, zaustavlja pri bistvenih vprašanjih in pospešuje — seveda taktično — pri njej je komunikacija osiromašena, saj za njo ne stoji ves človek s svojo osebnostno prepričnostjo, trdnostjo in strokovno podkovanostjo. Razprava se ne razmahne takoj, ko smo končali z uvodom. Že po temperamentu Slovenci ve-

utrinki

Učitelji in starši

V zbirki Izobraževanje ob delu pri Dopisni delavski univerzi v Ljubljani je te dni izšla priročna knjižica za učitelje in vzgojitelje — SODELOVANJE S STARŠI. Avtor: Jože Valentincič. Iz knjižice povzemamo nekaj značilnih misli in nasvetov.

V odnosih med učitelji in starši, med šolo in otrokovimi naravnimi vzgojitelji se je v zadnjem obdobju marsikaj spremenilo. Stara pedagoška tradicija je uveljavila učitelja kot vzvišenega in modrega svetovalca staršev, ki jih usmerja, podučuje in prosvetljuje. V samoupravnih socialističnih odnosih, ki odpravljajo razredne pregrade med ljudmi, so postali starši učiteljevi in vzgojiteljevi sodelavci pri reševanju vseh temeljnih vzgojnih vprašanj, pri samoupravljanju v šoli in vzgojno-varstveni organizaciji ter pri njenem odpiranju navzven in vraščenju v družbeno okolje. Vse to ne zmanjšuje učiteljeve in vzgojiteljeve strokovne avtoritete in njegove pedagoške veljave, kot si nekateri razlagajo. Tudi v današnjem času in v naših razmerah je učiteljeva in vzgojiteljeva strokovna pomoč staršem pri vzgoji potrebna; pedagoško svetovanje

staršem in njihovo načrtno usposabljanje za rodiljske obveznosti do otroka in mladostnika pa ostaja nepogrešljiva sestavina v delovanju vzgojno-izobraževalne ter vzgojno-varstvene organizacije.

VPRAŠANJA, KI SODIJO SAMO MED ŠTIRI OČI

Nekoč so na rodiljskih sestankih obravnavali skupna vprašanja in uspešnost, neuspehe in nerodnosti posameznih učencev, zdaj pa je že domala povsod uveljavljeno pravilo, da sodi obravnavo posameznega učenca le med štiri oči. To pravilo je splošno in ne dopušča izjem. Učitelji, ki bo v pričo vseh staršev oddelka obravnavali napake in slabe uspehe posameznega učenca in s tem nehoti postavil k sramotilnemu sebru njegove starše, je s svojim ravnanjem daleč za časom. Sodobna spoz-

RUDI LEŠNIK

vzgoja
prosti
čas

Navdušimo šolarje za planinstvo!

Začelo se je novo šolsko leto. Naša družba postavlja šolam naloge, ki jih morajo uresničiti v skladu s svojimi vzgojno-izobraževalnimi načrti. Med drugimi so zelo pomembne tiste, ki bodo pomagale vzgojiti prihodnje samoupravljalce, da bodo imeli pravičen odnos do ljudi, do dela, družbenega premoženja, sredstev, itn. Učence naj bi vzgojili v čustveno uravnotežene osebnosti, ki bi bile vsestransko razgledane, v ljudi, ki bodo ljubili svojo domovino in znali ceniti kulturne dobrine naše preteklosti in sedanjosti. Šola mora razvijati v njih ponos, da pripadajo širši socialistični skupnosti, jih seznanjati s pridobitvami NOB in z junatvi naših narodov v boju s sovražniki domovine. Da bodo znali ceniti vse pridobitve naše ožje in širše domovine, da bodo ponosni na pripadnost jugoslovanski skupnosti in se znali postaviti v bran vsakemu, ki bi hotel kakorkoli škodovati naši skupnosti. Vse te in še mnoge druge značajske lastnosti pomagajo razvijati šole s svojimi rednimi programi, zlasti pa z razširjenimi programi, ki vključujejo v vzgojno-izobraževalno delo interesne dejavnosti učencev. Prav zato je že zdaj, ob začetku šolskega leta pomembno, katerim interesom bodo pionirji in mladinci in njihovi starši dali prednost. Prav gotovo tistim, ki bodo poglobljali in razširjali znanje, pridobljeno v šoli, in tistim, ki bodo kreativno vplivali na počutje in delovno sposobnost vse šolske leto. Učencem pionir ali srednješolcev mladince se bo odločil predvsem za tisto obliko interesnih dejavnosti, ki bodo spodbujale njegovo samozavest in sposobnosti. Vse naše osnovne in srednje šole so že do zdaj tako zelo razvile interesne dejavnosti, da pomagajo mladim ljudem celo pri usmerjanju v poklice in jih nauče zdravo in kulturno preživljati prosti čas. Gotovo bodo pri odločitvi mladih za interesne dejavnosti sodelovali kot svetovalci tudi starši. Nekatere šole so zbrale prijave za mnoge dejavnosti zunaj pouka že ob koncu prejšnjega šolskega leta, druge pa prav v teh dneh ugotavljajo, za kaj vse se zanimajo učenci.

Razmišljajo, kdo naj bi bil mentor, da bi čim bolj zadovoljil interese mladih in da bi bili uspehi čim boljši. Pri odločitvah naj ne bi bili preveč široki. Učencem osnovne ali srednje šole naj se odloči za eno ali dve interesni dejavnosti, ki ga pač najbolj veselita ali tam, kjer bo najbolj uspešen glede na možnosti, sposobnosti in voljo, ki jo pri tem kaže. Z vrstniki se mora srečevati tudi v drugih okoljih, kjer je bolj sproščen, kjer doživlja uspeh, srečo in veselje.

Zakaj se ne bi videval s prijatelji, vrstniki ali vrstniki z drugih republik pri spoznavanju narave in naših gor? Zakaj se ne bi vključil med planince, ki jih je na Slovenskem že okrog 100.000. Na vsaki šoli so pri šolskih športnih društvih organizirani planinski krožki, ki sestavljajo mladinsko sekcijo matičnega planinskega društva. Če nečemo, da bodo imeli mladi pravičen odnos do narave, njenih lepote in vsega naravnega bogastva, jih moramo na to pripraviti, vzgojiti. Zato jim svetujemo, naj postanejo planinci.

Planinska društva organizirajo zimске in letne planinske šole za mlade, šole za mladinske planinske vodnike, izlete, predavanja z diapozitivi, razpisujejo nagrade za najboljše napisane prehojene poti, najboljše fotografske posnetke s planinskih poti. Pla-

ninske šole pripomorejo, da pridobivajo mladi vse tiste lastnosti planince, ki ga zahteva Časni kodeks slovenskega planinstva. V tovrstnih šolah obravnavajo te teme:

zgodovina planinstva, lik planince, organizacija planinstva, planinsko izrazje, spoznavanje gorstev, planinska pota in transverzale, poznavanje in varstvo gorske narave, gibanje v gorskem svetu, nevarnost v gorah, vremenoslovje, orientacija, prehrana v gorah, planinčeva oprema, prva pomoč in gorska reševalna služba.

Teme kažejo, da želijo v planinskih šolah vzgojiti in izobraziti planince tako, da bi bila njihova pota čim bolj varna in doživljanje narave čim lepše. Lepot imamo v našem gorskem svetu dovolj — treba jih je videti. Treba jih je znati občudovati. Da bodo mladi kos nalogam, ki jih nalaga narava, posebno gore, jih morajo dobro spoznati. Kos jim pa bodo, če bodo spoznavali in spoznali najprej domače okolje — hribe in nato stopnjevali zahtevnost pohodov — izletov. Prav tej zadnji zahtevi morajo zadostiti programi izletov šolarjev, ki jih planinci mentorji po šolah prav zdaj pripravljajo. Ne bi bilo slabo, če bi planinci pionirji in mladinci dobili programe izletov za vse leto (datum, cilj, odhod ob uri, nadmorska višina, vodja izleta, približna ura vrnitve, način potovanja). Tako bi tudi starši otrok planincev vedeli, kam in kdaj bo njihov otrok odšel med šolskim letom na planinsko pot. Če je ob prijavi v planinske vrste problem planinske oprema, je to najmanjši problem. Manj zahtevne — začetne poti se da prehoditi brez težav tudi v vsakodnevni obutvi in oblačilu.

Planinska društva računajo, da se bo povečalo število članov prav zdaj, ob začetku šolskega leta, ko se mladi odločajo, kaj bodo počeli ob prostem času. Če se bodo odločili, da bo to planinarjenje, bodo tega seveda najbolj veseli člani planinskih društev, ki jim bodo vedno pripravljene pomagati in svetovati.

JULIJANA HOČEVAR

(Foto: Marjan Pal)

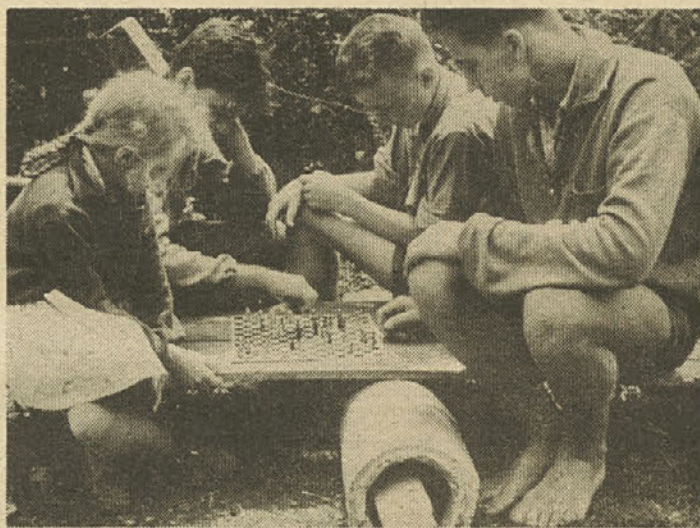
Pionirski šah — vzgojna vrednota

V septembru, prvem mesecu življenja in dela v šoli, učenci in njihovi mentorji samoupravno in zavzeto načrtujejo vse tiste interesne dejavnosti, v katerih bodo delali med šolskim letom. Za vsako od dejavnosti pripravijo poseben in dejavnosti ustrezen načrt, ob koncu septembra pa na pionirski delovni konferenci načrtujejo posameznih interesnih dejavnosti sprejmejo in strnejo v enovit delovni načrt celotne pionirske organizacije. Tako samoupravno pripravljeni in demokratsko sprejeti načrti interesnih dejavnosti postanejo obvezni za vse pionirje iste šole, seveda s pestro izbiro notranje gibljivosti med posameznimi dejavnostmi. Sodobno pojmovanje vzgojno-izobraževalnega poslanstva naše osnovne šole na eni strani terja, na drugi pa tudi omogoča, da postanejo učenci ustvarjalni pri načrtovanju in uresničevanju svojega šolskega življenja, še posebej pri interesnih dejavnostih. Izbiro, načrtovanje in uresničevanje teh dejavnosti na posameznih šolah mora izvirati iz potreb in interesov učencev, iz razmer v kraju, ne pa iz šablonskega načrtovanja šolskih vodstev in vsiljevanja od zunaj.

Resnično bodo zaživele le tiste interesne dejavnosti, ki so jim vdihnili svojo »dušo« takimi učenci, ki niso čutili na svojih plečih nikakršnega pritiska in groženj. Svoboden in zavzet način vključevanja v kako interesno dejavnost je trdno zagotovilo, da se bodo učenci pionirji v taki dejavnosti z vsem svojim žarom in zavzetostjo skušali uveljavljati. Kadar se lotevamo dela tako motivirani, tedaj je uspeh zagotovljen.

V bogati in pisani množici interesnih dejavnosti v slovenski osnovni šoli so se šahovski krožki razvili med prvimi že takoj po osvoboditvi. Namen prispevka ni obujati zgodovinske poti te dejavnosti v naši osnovni šoli, pač pa opozoriti na izjemno dragoceno vzgojno poslanstvo šahovske igre pri oblikovanju mlade osebnosti. Zato ni naključje, da je bilo v preteklem šolskem letu skoraj šest sto pionirskih šahovskih krožkov na osnovnih šolah, da se je učilo spoznavati skrivnosti šahovske igre dobrih deset odstotkov vseh osnovnošolcev in da se je z množičnostjo posamičnih in moštvenih tekmovanj uveljavilo vzgojno poslanstvo organiziranih interesnih dejavnosti. Pionirji šahisti se oblikujejo in zo-

rijo vse leto: sprva v šahovskih krožkih spoznavajo osnovne zakonitosti delovanja figur, šahovnice in same igre; seznanijo se s pravili igre in primerno šahovsko literaturo; zvedo o nastanku in razvoju šaha v svetu in pri nas; s preigravanjem šahovskih partij doživljajo lepoto ustvarjanja šahovskih velikanov; prodirajo v lepoto kombinacij, problemov, matnih slik ipd. Dober mentor jih vodi ob demonstracijski tabeli, ki so jo lahko omislili vsaka šola, navaja svoje »učence« na spremljanje sodobnih šahovskih dogajanj doma in v svetu in krepi vedežljivost. Sama igra ponuja

(Foto: Jože Gal)

izredno bogastvo vzgojnih sestavin, ki vsaka po svoje prispeva k oblikovanju celovite socialistične samoupravne in humane osebnosti. Malo je interesnih dejavnosti, ki bi združevale toliko vsestranosti, hkrati pa bile dostopna na vsaki osnovni šoli. Za pristno delovanje šahovskih krožkov je na srednje močni osnovni šoli dovolj, če premore krožek deset šahovskih garnitur, dve šahovski uri, demonstracijsko desko in vsaj eno dobro šahovsko začetnico. V skupnem seštevku vse to ne predstavlja vsote, ki bi je ne premogla posamična šola. S skrbnim odnosom do celotnega šahovskega inventarja nam je olajšano delo za veliko let naprej. Če pa smo malo iznajdljivi si demonstracijsko desko, tabele in šolsko »šahovsko glasilo« lahko kar sami omislimo in izdelamo, seveda v sodelovanju z učenci. Že med sodelovanjem v šahovskem krožku igrajo pionirji med seboj in tako preverjajo svoje znanje v praktični igri. Kasneje organiziramo tekmovanja posameznikov v razredu, med oddelki na šoli — širina in razvejanost tekmovalnega sistema je odvisna od množičnosti pionirjev v tej dejavnosti. Posebno pozornost in skrb je treba posvetiti vključevanju pionirjev v šahovske krožke. Prav v zadnjih letih je opažena, da se pionirke nekoliko manj vključujejo v šahovsko življenje — toda to je prejšnja posledica enostranskega dela mentorjev, kot pa pomanjkanje zanimanja pri samih pionirkah.

Pionir šahist raste in se šahovsko razvija ob igri. Zato je koristno, da je v programu med šolskim letom nekaj takih priložnosti, ob katerih lahko šahovski krožek pokaže svojo dejavnost. Temeljno vodilo pri tem mora biti množičnost v tekmovanju oziroma nastopanjih in ne zgolj uspeh ali »storilnostna usmeritev«, ki prej škoduje zdravemu razvoju mlade osebnosti in razvrednoti vsa naša prizadevanja.

Center za napredek šaha in komisija za pionirski šah pri šahovski zvezi Slovenije sta skupaj z Zvezo prijateljev mladine Slovenije poskrbeli in pripravili mikaven program »ŠAH MLADINI«, ki daje vsaki osnovni šoli v Sloveniji možnost, da se vključi v razgibano šahovsko življenje osnovnošolske mladine. V dobro pripravljenem programu za to šolsko leto je poudarek na izo-

brazevanju mentorjev, vključevanju šaha v interesne dejavnosti pionirjev, povečanju množičnosti na tekmovanjih ter vzgojnemu, kulturnemu in športnemu pomenu šaha.

Program so prejele vse osnovne šole, namenjen pa je mentorjem šahovskih krožkov. Ti bodo seznanili pionirje šahiste z roki in načini šahovskih prireditev v Sloveniji tako v občini, na posameznih območjih in v republiki. V koledarju tekmovanj so zapisani datumi (vsaj okvirno) za moštvena in posamezna tekmovanja, tretje srečanje pionirjev šahistov pa bo v Žalcu 13. junija

žičnost te dejavnosti in možnosti vključevanja pionirjev in pionirk v šolsko šahovsko življenje. Še posebej želimo opozoriti na nesprejemljivo prakso nekaterih šol, ko prepuščajo mentorstvo osebam, ki nimajo osnovnega smisla niti interesa za vodenje zahtevne dejavnosti. Koliko bolj odgovorno ravna tiste šole, ki si poiščejo zunanje sodelavce — pa čeprav izmed nekdanjih učencev. Šah plemeniti mlade osebnosti, zato želimo, da bi bilo v čim več šolah organizirano pionirsko šahovsko življenje, in v nekaj letih doseči, da bo na vsaki slovenski šoli deloval šahovski krožek. Zato, je treba podpreti prizadevanja načrtovalcev programa »ŠAH MLADINI«!

O vzgojni funkciji šaha so govorili že na petem kongresu SZDL Hrvaške leta 1960. Mentorjem pa priporočamo, naj se za svoje poslanstvo in uspešno delo seznanijo z nekaj viri, ki jim bodo veliko pomagali, hkrati pa bodo strokovni vodnik za veliko vprašanj, na katera iščejo odgovorov: R. Lešnik: Šahu več vzgojne skrbi (v reviji Telesna vzgoja, 1979-3, str. 23-26, M. Tancer: Vzgojna funkcija šaha v osnovni šoli v okviru prostovoljnih dejavnosti učencev, Sodobna pedagogika, 1975-3-4, str. 158-166, Musil-Majerič-Šoštar: Spoznavajmo skrivnosti šahovske igre, Mrb., 1977 Bavdek S.: Prve poteze (Gorenjska šahovska zveza, Radovljica, 1979), Parma — Kutin: Šah za vsakogar (Mladinska knjiga, Ljubljana, 1975). Pri DZS pa je v letošnjem knjižnem programu napovedana težko pričakovana knjiga Janeza Stupice S šahom skozi stoletja.

Še v tem šolskem letu pa bomo v našem glasilu spregovorili o didaktično-metodičnih vprašanjih šahovskih krožkov.

MLADEN TANCER

Mladi Celjani raziskujejo

Raziskovalna dejavnost mladih je v Celju zelo razvita. K temu je veliko pripomogla občinska raziskovalna skupnost, ki je bila prva pobudnica in usmerjevalka dejavnosti, ves čas pa daje tudi denar zanj. Poleg raziskovalne skupnosti je zelo pomembno delo mentorjev profesorjev na celjskih šolah, ki radi pomagajo mladim raziskovalcem.

V okviru celjske občinske raziskovalne skupnosti potekata dve akciji za mlade raziskovalce: nagrajna akcija Mladi za napredek Celja in Celjski raziskovalni dnevi. Odbor prve akcije razpiše vsako leto raziskovalne teme, ki se nanašajo na problematiko celjskega območja in so primerne za raziskovalno delo mladih. Prijavljenih nalog je iz leta v leto več, s tem pa se povečuje tudi njihova kakovost. Dosežki in ugotovitve nalog so pomembni tako za nadaljnje delo raziskovalcev pa tudi za uporabo v praksi.

Prvič so bile podeljene nagrade gibanja Mladi za napredek Celja leta 1977. Nagrade so bile vse naloge. Nagrade so dobili: trije srednješolski krožki za pet raziskovalnih nalog, učenci tehniške šole in SKIMC Štore za tri izume, klub jamarjev, klub raketarjev in štirje študenti.

Naslednja leta je prihajala večina nalog iz srednješolskih krožkov, pošiljali pa so jih tudi posamezni dijaki. Zanimiv je pojav, da se krožki čedalje bolj usmerjajo v raziskovalno dejavnost. Razširilo se je tudi tematsko področje nalog. Prve naloge so bile le iz tehničnega in naravoslovnega področja, letos pa so prevladoval naloge iz družboslovja in jezikoslovja. Na letošnji razpis je prejel gibanje tri diplomske naloge študentov II.

stopnje, štiri izume učencev SKIMC iz Štor, en izum učenca tehniške šole Celje, štiri naloge raziskovalnih krožkov PŠC Celje, sedemdeset nalog raziskovalnih krožkov in posameznih učencev gimnazije Celje in tri naloge raziskovalnih krožkov tehniške šole Celje.

Akcija Celjski raziskovalni dnevi je bila letos že tretjič. Ta zajema le raziskovalne krožke in posamezne učence celjskih srednjih šol. Organizacijsko obliko še iščemo, zato poteka akcija vsako leto nekoliko drugače. Prvo leto so potekali raziskovalni dnevi strnjeno en teden. Učenci so raziskovali pod vodstvom mentorjev na področju sociologije, fizike, kemije, biologije in geografije. Naloge so bile uglavne na temo: Varstvo celjskega okolja. Zadnji dan so skupine poročale o dosežkih in ugotovitvah. Ker je teden prekratek za raziskovanje, smo lani in letos razširili raziskovalno delo na vse šolsko leto, raziskovalne dneve smo skrčili lani na dva dni, letos pa zaradi velikega števila nalog na tri dni. V teh dneh — konec maja, so mladi raziskovalci javno prikazali ugotovitve in sklepe svojih raziskovanj širši celjski javnosti. Sklepno prireditev smo povezali s podelitvijo nagrad Mladi za napredek Celja.

Vsako leto pošljemo nekaj nalog republikemu gibanju Znanost mladini, nekateri pa se udeležijo tudi zveznega srečanja mladih raziskovalcev.

Mentorji si želimo, da bi bilo raziskovalno delo uvrščeno v redno vzgojno-izobraževalni program in da bi imeli več podpore v svojih okoljih in še posebej, da bi to delo materialno podprla Izobraževalna skupnost Slovenije.

JOŽICA DOLENŠEK

obramba
zaščitaObramba in zaščita
v usmerjenem izobraževanju

Šole se morajo zavedati svoje odgovornosti

Obramba in zaščita v usmerjenem izobraževanju dobila novo kakovost: njena posebna naloga, v korist družbe je: vzgojiti, izobraziti in usposobiti učence za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozasčito. Temeljno izhodišče za vsebino uspešne obrambe je izražena s trditvijo, da so vzgoja, izobraževanje in usposabljanje za SLO in DS postali pravica in obveznost vsakega našega državljanja. Tako se spreminja odnos do obrambnega področja in položaj vseh družbenih dejavnikov, ki delujejo v obrambi. V obrambne priprave naše družbe se enakopravno vključujejo tudi šole in uresničujejo obrambne naloge.

Trden in strokovno usposobljen državljan je najbolj učinkovit branilec svoje domovine. Prav zato imajo šole pomembno dolžnost: v vzgojno-izobraževalni proces morajo vključiti nujno sestavino: obrambno vzgojo, ki bo oblikovala učence v trdnega in usposobljenega branilca naših pridobitev. Da bi učenci postali takšni, kot jih družba potrebuje, si morajo pridobiti nekatera pomembna spoznanja:

- zavedati se morajo, da si močnejši vedno hočejo podrediti šibkejši;
- vedeti morajo, kakšna je uspešna obramba in proti komu se je treba borovati;
- spoznati morajo, kako se takšno uspešno obrambo pripravi.

V usposabljanju mladine za življenje je zajeto obrambno usposabljanje kot ena izmed sestavin pri usposabljanju človeka — samoupravljalca. Za uspešno tovrstno usposabljanje so potrebne sodobne delovne razmere in ustrezno usposobljeni učitelji.

Vzgoja, izobraževanje in usposabljanje učencev za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozasčito se uresničujejo v širšem obsegu in pre-

raščajo ozkost učnega predmeta obramba in zaščita. To usposabljanje poteka neprekinjeno in organizirano. Prizadevamo si, da pri vsakem predmetu vpletemo vsebino, pomembno za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozasčito. Razumljivo je, da ta pot ni lahka, saj moramo to vsebino vključiti nevsiljivo, naravno in funkcionalno. Prav v

tem je naloga vseh učiteljev, da pri posameznih predmetih poiščejo najboljše in najustrežnejše rešitve ob uresničevanju učnega načrta.

Da bi učenci zavzeto sodelovali v splošno ljudsko obrambo in družbeno samozasčito, pa je treba pri uresničevanju učnega načrta upoštevati več razsežnosti. Posebno pozornost je treba

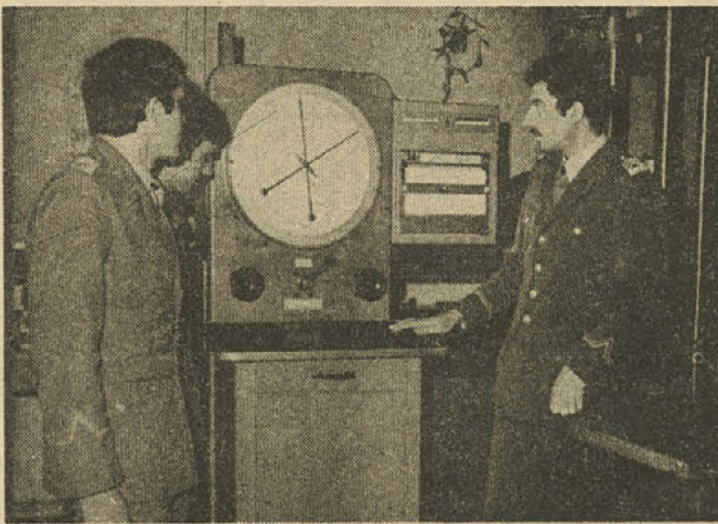
nameniti marksističnemu izobraževanju in idejno-političnemu usposabljanju, psihofizičnim in moralnim pripravam, obrambno-zaščitnemu delovanju pri delu in vojaško strokovnemu usposabljanju. Vse to lahko uresničimo le takrat, če traja obrambno usposabljanje učencev ves čas šolanja v usmerjenem izobraževanju. V. 1. in 2. letu šolanja v usmerjenem izobraževanju se učenci neposredno bogatijo z obrambnim znanjem pri učnem predmetu obramba in zaščita (140 ur), z ustreznimi vsebinami pri vseh drugih vzgojno-izobraževalnih področjih, z obrambnimi in interesnimi dejavnostmi. Nadaljnje usposabljanje učencev v SLO in DS pa poteka glede na njihove usmeritve ali drugače, glede na izbiro poklica, po posameznih strokovnih področjih. Prizadevati si je treba za praktično-strokovno usposobljenost, ki je potrebna učencu pri njegovem vsakdanjem delu in življenju. Razumljivo je, da še nadalje potekajo njihove interesne dejavnosti, da se vključujejo v enote teritorialne obrambe, civilne in narodne zaščite v šoli, v krajevni skupnosti in v občini.

Vse obrambne dejavnosti so načrtno zasnovane v letnih programih dela šol, v programih organizacij, društev in pri interesnih dejavnostih učencev. Šole se morajo zavedati, da je obrambna vzgoja sestavni del socialistične vzgoje in da je obrambno usposabljanje pravica in dolžnost vsakega občana. V naši socialistični skupnosti poteka obrambno usposabljanje mladine enotno: izdelan je enoten učni načrt, pripravljeni so kabineti z ustreznimi učili, primernimi didaktično-metodičnim zahtevam in možnostim; z učili, ki jih lahko uporabimo pri novejših učnih metodah. Ob specializiranih učilnicah imajo učitelji obrambe in zaščite zelo veliko

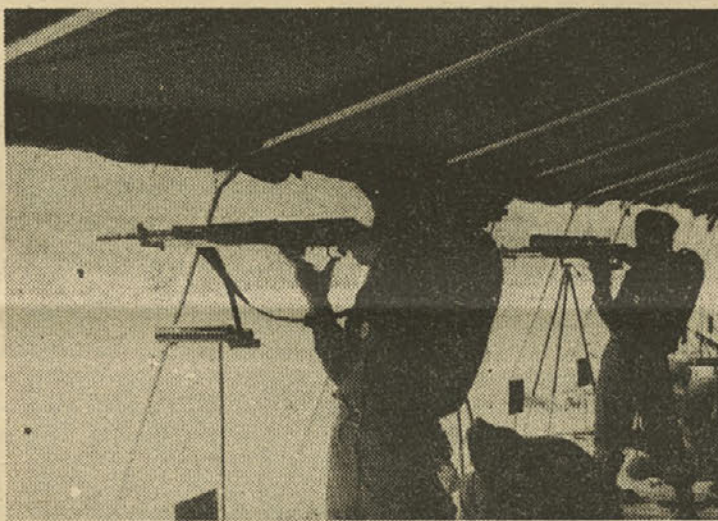
novih možnosti za svoje delo na obrambnem področju, saj je večina šol že ustrezno opremljena. Praksa je že potrdila, da je obrambno usposabljanje učencev veliko bolj učinkovito, če je vsebina sodobnejša, če uporabimo nove učne metode, nove učbenike in specializirane učilnice. Tako se učenci nenehno bogatijo s širšim in poglobljenim

rušijo; to pomeni, da so vsa učila skupen instrument učitelja in učenca, in pripomoček za individualizacijo pouka in za samozobrazevanje.

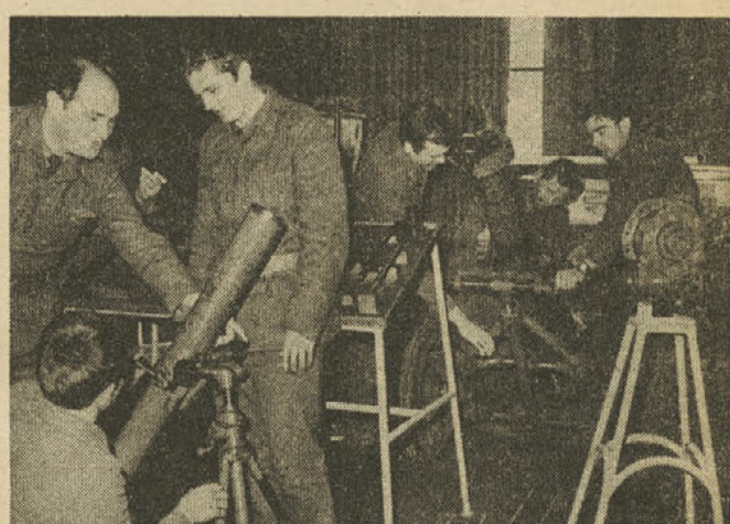
Usmerjeno izobraževanje lahko doseže svoj temeljni namen le ob celotnem uresničevanju programa obrambe in zaščite, saj ga le tako lahko pripravi in usposobi za obrambo vseh pridobitev

Laboratorij za mehanični preskus materiala

Vaje

Kabinet artilerijskega orožja

znanjem in dobro spoznajo zasnovo splošnega ljudskega odpora in družbeno samozasčito — tako teoretično kot praktično (samo v temeljih) in se hkrati seznanijo z nalogami v oboroženem boju in v vseh drugih oblikah odpora, z ukrepi za zavodovanje in z vsemi učinki ter z nešteti možnostmi delovanja, seznanijo se tudi z delom in organizacijo posameznih dejavnikov v SLO in DS v Jugoslaviji.

Danes imamo vse možnosti, da učence navajamo na visoko organiziran način dela — učenja: učila vse bolj postajajo sredstva dela in instrument vzgojno-izobraževalnih vrednot na področju obrambe in zaščite. Preživeli odnosi med učiteljem in učencem se

naše socialistične skupnosti in hkrati ustvarjalno razvija našo skupno obrambno moč.

XI. kongres ZKJ je poudaril potrebo po večji dejavnosti in po novih prijemih za krepitev splošnega ljudskega odpora in družbene samozasčite. Ob tem pa se mora mladina nenehno izobraževati in usposabljaati na obrambnem področju. Mlade pa usposabljammo za življenje in delo le takrat, če pri njihovem izobraževanju zajamemo vse sestavine usposabljanja (tudi obrambno); le na ta način lahko dosežemo kakovostni premik pri podružabljanju sistema splošnega ljudskega odpora in družbene samozasčite.

IVAN HREN

Oživljene tradicije

Prosvetni delavci SR Srbije raziskujejo napredno predvojno dejavnost

Po izidu dveh obširnih knjig Učesniki i svedoci — zbornik sećanja o delatnosti naprednog učiteljstva Jugoslavije do 1941. godine — srbski prosvetni delavci še nadalje raziskujejo napredno predvojno dejavnost učiteljev. Za tovrstno delo je posebno zavzet Rade Vuković, ki nadaljuje objavljane raziskave nestorja srbskih pedagogov Miloša B. Jankovića. Ta neutrudni raziskovalec in analitik že več kot deset let ne samo spremlja in opisuje dejavnost predvojnih naprednih pedagogov, ampak vestno in objektivno ocenjuje tudi vsebino njihovega dela.

Ob 70-letnici Kluba učiteljev-socialdemokratov Srbije (ustanovljen je bil leta 1907) je izšel njegov obširnejši opis dejavnosti kluba z bibliografijo prispevkov in avtorjev v glasilu Kluba učiteljska borba, časopisu, ki je bil že tedaj zrcalo poguma in drznega prizadevanja predvsem mladih prosvetnih delavcev za »zaščito učiteljskih interesov na podlagi razrednega boja, preusmeritev izobraževanja in vzgoje po načelih socialne demokracije in preoblikovanje tedanje družbe v socialistično.« (Tako je bilo zapisano v temeljnih odredbah klubskih pravil.) Na podlagi analize družbenopolitičnih razmer tedanje Srbije, položaja učiteljstva, njegove strokovne usposobljenosti, stanja pedagoške teorije in prakse ter položaja šolarjev in razmer v

prosveti in kulturi, je uredniški odbor Učiteljske borbe že v prvi številki med drugim poudaril tale izhodišča: »Zlo stanja naše prosvetno-šolske politike ni v glavi tega ali onega ministra prosvete in njegovih pomagačev, ampak v sistemu današnje razredne vladavine, ki ji ta služi; današnja uradna pedagogika s svojimi idealnimi cilji je na strani vladajočega razreda, kot takšna pa nasprotuje družbenemu napredku in s tem pomaga današnjim nemoralnim družbenim odnosom, v katerih mladina degenerira in propada; današnja psihologija, kakršno gojimo pri nas, je povečini šablonsko ponavljanje shlastično-metafizičnih spekulacij, ki nimajo nič skupnega z znanostjo; usposabljanje današnjega učitelja temelji na ideologiji vladajočega razreda, ki učitelja izkorišča in mu zastira pogled na njegov resnični položaj.« Te ugotovitve so bile za tisto dobo in za prosvetne delavce na Balkanu edinstvene, saj podobnih ne najdemo v tedanjem pedagoškem tisku. Na podlagi takšnih ugotovitev si je uredniški odbor zastavil določne naloge, da bi se učitelj osvobodil okov in čimprej postal zaveden bojevnik za svoje boljše življenje, za življenje svojega razreda, prosvete, družbe in ljudstva, ki mu pripada.

Prva svetovna vojna je julija 1914 prekinila izdajanje Učiteljske borbe, ki je začela spet izhajati septembra 1919 kot organ

učiteljev-komunistov. Časopis pa je izhajal le kratek čas, ker je bil z zloglasno Obznanom tudi ta napredni list prepovedan. To delo je nadaljeval leta 1921 v izredno težkih razmerah časopis pod imenom Učiteljska iskra-socialistički pedagoški časopis. V obširni bio-bibliografiji tega časopisa je Rade Vuković zaočeval vestno raziskovalno delo o napredni (socialistični) šolski in prosvetno-pedagoški periodiki v Srbiji. (Delo je izdala Zveza pedagoških društev Srbije pod uredništvom dr. Vlad. M. Tesića). Avtor je v uvodu na kratko

Dragiša Mihajlović, eden najzaslužnejših in vidnih naprednih učiteljev predvojne Srbije, urednik Učiteljske borbe. Učiteljske iskre in Učiteljske straže. Leta 1941 so ga ustrelili v Kragujevcu

ocenil delo društva prijateljev Učiteljske iskre, prikazal težave s cenzuro, povezavo s tujino itn. Obširna bibliografija kaže, da je bilo opravljeno težaško delo; avtor je zbral podatke o prispevkih in njihovih avtorjih, med katerimi so imena, znana tudi našim starejšim prosvetnim delavcem, kot npr.: Dragiša Mihajlović, urednik Učiteljske borbe in Učiteljske iskre, prof. Mitoš Trebinjac, takratni sekretar Internacionalne prosvetnih delavcev v Parizu, Dušan Vitorović, Miodrag Matić in še nekateri.

In končno imam pred seboj Vukovićeve dopolnitve raziskav, ki so bile narejene ob 50-letnici književne zadruge NOLIT in časopisa Nova literatura. O tem je izšla posebna knjiga, organizirano pa je bilo tudi znanstveno posvetovanje na Filozofski fakulteti v Beogradu. Vukovićeve dopolnitve k temu (Publikacija R. Vuković, Nolit i treća komunistička učiteljska grupa) so še posebno pomembne zato, ker je obdelal sodelovanje prosvetnih delavcev v tem časopisu in pri razpošiljanju Nolitovih izdaj ter časopisa Nova Literatura.

Naši starejši kulturni in prosvetni delavci se še dobro spominjajo zadruge Nolit, ki je s svojimi izdajami budila napredno in revolucionarno misel v času političnega terorja ne le v Srbiji, ampak v vsej Jugoslaviji. Še posebej odmeven pa je imel časopis Nova literatura — tudi tega je iz-

dajala ta zadruga — ki so ga začeli izdajati napredno usmerjeni izobraženci leta 1928 in je v tedanjih razmerah vojno-fašistične diktature pomenil prodor v novo, napredno, široko demokratsko in za tedanji čas revolucionarno misel na področju znanosti in kulture, politike in gospodarstva, pedagogike in izobraževanja. Da časopis ni bil namenjen le Srbom, ampak vsem naprednim ljudem tudi zunaj narodnih meja, dokazuje že sam sestav uredniškega komiteja in sodelavcev, med katerimi so bili poleg srbskih in hrvaških tudi znani napredni slovenski pisci, kot npr. Angelo Cerkenik, Bratko Kreft, Tone Seliškar in drugi, med likovniki pa Niko Pirnat, Tine Kos, Fran Tratnik itn.

Že samo to, da je bil v uredniškem komiteju tudi predstavnik napredni učiteljskih organizacij in listov iz tujine, kaže, kako zelo so se zanašali na učitelje, da bodo pomagali ne le širiti publikacijo Nolit in časopisa Nova literatura, temveč tudi reševati vprašanja napredne pedagoške teorije in prakse. Čeprav so zadeve o mladini in šoli v tem časopisu obrav-

iz
zgodovine

navane bolj obrobno, so spregovorili v njem tudi o prizadevanjih naprednih pedagogov v svetu, vzrokih mladih prestopnikov, telesni kazni in njenih razrednih vplivih nanjo, o reformi šolstva itn. skratka, o vprašanjih, ki so posredno ali neposredno zadevala področje družboslovja.

Napredni prosvetni delavci so kljub zasledovanju in preganjanju veliko pripomogli k popularizaciji Nolitovih izdaj in časopisa, ne le kot naročniki za vaše in mestne knjižnice, ki so jih ponavadi upravljali, temveč tudi s tem, da so te knjige razpošiljali in razlagali ljudstvu njihovo vsebino. Tega pa niso delali le organizirani napredno usmerjeni prosvetni delavci Srbije, Makedonije, Bosne in Hercegovine, ampak tudi slovenski prosvetni delavci. Avtor o tem najbrž ni imel podatkov, zato tega v svojem delu ne omenja.

Navedene publikacije so prav gotovo zgled, kako je treba obravnavati in ohranjati napredne in revolucionarne tradicije prosvetnih delavcev, ki so najtesneje povezane z njihovo revolucionarnostjo v novejšem obdobju naše preteklosti. MARTIN MENCEJ

Seja skupščine PIS za pedagoško usmeritev

V četrtek, 8. oktobra 1981, bo v Ljubljani peta redna seja skupščine Posebne izobraževalne skupnosti za pedagoško usmeritev. Skupščina bo obravnavala preračun poreditve sredstev za usmerjeno izobraževanje, nove cene za izvajanje vzgojno-izobraževalnih programov v letu 1982, osnutek samoupravnega sporazuma o medsebojnih pravicah in obveznostih pri izvajanju

proizvodnega dela in delovne prakse, sofinanciranje učbenikov za prvi letnik srednjega usmerjenega izobraževanja, osnutek pravilnika o štipendiranju in druga aktualna vprašanja.

Glede na pomembnost dnevnega reda pričakujemo, da se bodo seje udeležili v polnem številu tako delegati izvajalcev, kot tudi delegati uporabnikov.

Delegati za II. zasedanje AVNOJ

Ustvarjanje Titove Jugoslavije tudi v programu šolske televizije

Za šolsko leto 1981-82 je šolska televizija pripravila ciklus 20. oddaj Ustvarjanje Titove Jugoslavije.

To pomembno dokumentarno serijo so si mnogi učitelji in učenci že ogledali in spoznali njeno veliko dokumentarno vrednost. Oddaja, ki je nastala kot skupen projekt vseh republik in pokrajin, je delo jugoslovanske televizije, mnogih zgodovinarjev, znanstvenih ustanov, uglednih družbeno-političnih delavcev in najvidnejših revolucionarjev, ki so s svojimi pričevanji dopolnili in obogatili dragoceno dokumentarno gradivo. Serija je pomembna pripomoček pri proučevanju in spoznavanju najnovejše zgodovine in naše revolucionarne preteklosti.

Oddaje bodo na sporedu dvakrat na teden vse šolsko leto. Namenjene so učencem srednjega izobraževanja in učencem osmega razreda osnovnih šol.

Šolam, kjer delujejo interne televizije, svetujemo, da si serijo teh pomembnih dokumentarnih oddaj posnamejo in ohranijo kot dragocen vir pričevanj našega revolucionarnega zgodovinskega dogajanja. Šole hkrati opozarjamo na publikacijo TELEVIZIJA V ŠOLI, ki jo izdaja Zavod SR Slovenije za šolstvo. Publikacija vsebuje časovno razporeditev oddaj za predmetno področje z naslovi oddaj in čas trajanja, programski del s kratko vsebino oddaj, z metodskimi napotki in s teoretičnim delom.

Vsaka oddaja ima v programskem delu publikacije svoj list, na katerem so smotri, kratka vsebina in navodila za učitelja. Zavod SR Slovenije za šolstvo je šole obvestilo o predvajanju oddaj

Ustvarjanje Titove Jugoslavije in hkrati sprožil akcijo nakupa video kaset. Vse šole, ki imajo videosistem, pa se še niso odzvale, zato sporočamo, da kasete še vedno lahko kupijo. Vse informacije o kasetah dobite pri SLOVENIJAH TOZD PROLES, Likožarjeva 6, tel.: (061) 316-176.

Zaradi dolžine oddaj priporočamo, da šole vključijo oddaje v interesne dejavnosti. Zaradi obširnega gradiva naj učitelj že pred oddajo seznaní učence z vsebino in opozori na tiste silnice, ki so bile odločilne pri oblikovanju naše socialistične stvarnosti. Učitelji razberejo iz navodil, razčlenitve, smotrov in kratke vsebine, ki je obdelana v publikaciji Televizija v šoli, glavne poudarke oddaj, ki bo predložila pomen naše revolucionarne preteklosti.

V jesenskem delu se bo zvrstilo dvanajst oddaj, ki bodo prikazale najpomembnejša prelomna dogajanja med obema vojnama, kronološko pa si bodo sledili dogodki od leta 1941 do 1943 s poudarkom na posebnostih razvoja NOB in socialistične revolucije jugoslovanskih narodov in narodnosti. V spomladanskem delu bo sledilo predvajanje še drugih osem oddaj, ki obravnavajo obdobje od ustvarjanja federacije do razglasitve republike. Oddaje se bodo začele oktobra in se bodo v istem tednu enkrat ponovile.

Serija oddaj Ustvarjanje Titove Jugoslavije nima le vzgojno-izobraževalnega pomena, pač pa se je uvrstila v trajen dokument jugoslovanske televizije in pomeni izreden prispevek k jugoslovanskemu zgodovinopisju. **PRVENKA TURK**

Obvestilo

V NEDELJO, 18. 10. 1981 OB 10. URI BOMO SLOVESNO ODPRLI CENTRALNO DVOJEZIČNO OSNOVNO ŠOLO V PROSENJAKOVCIH.

DELOVNA SKUPNOST OŠ PROSENJAKOVCI

XII. zborovanje slovenskih geografov

Od 15. — 17. oktobra bo Gorenjska gostitelj XII. ZBOROVANJA SLOVENSKE GEOGRAFOV. Zavod SR Slovenije za šolstvo je poslal vsem šolam obvestilo, s katerim vabi učitelje geografije na zborovanje, namenjeno strokovnemu izpopolnjevanju. Iz prijavljenih referatov, ki bodo zbrani v Geografskem zborniku, je razvidno, da bo obravnavana Gorenjska iz naravno-geografskih in družbenogeografskih vidikov. Gorenjska je kot geografsko okolje doživela med slovenskimi pokrajinami dokajšnjo stopnjo preobrazbe z vsemi tistimi problemi, čeprav v manjšem obsegu, s katerimi se soočajo razvite pokrajine. Za učitelje geografije bo nedvomno zanimiv sam način, kako se lotevajo oblikovanja geografske podobe Gorenjske, ki je deloma že zajeta v publikaciji.

VODNIK PO GORENJSKI, kot uporabno učno gradivo za izvajanje naravoslovnih dni na stopnji usmerjenega izobraževanja pa tudi za osnovne šole. Na zborovanju ne bo manjkalo tudi prispevkov o podobnih metodično-didaktičnih vidikih pouka geografije.

ZA PRIPRAVLJALNI ODBOR
prof. Valentin Trilar

pold Kejzar, Marjana Kunej, Vida Nered, Marija Skalar, Janez Sušnik, Valerija Škerbec, Zdravko Terpin, Jože Valentinčič, Boštjan Zgonc.

Uredniški odbor Prosvetnega delavca: Geza Čahuk, predsednik, Breda Cajhen, Tea Dominko, Marjana Kunej, Rudi Lešnik,

Veljko Troha, Jože Valentinčič, Dušan Zupanc.

Uredništvo: Jože Valentinčič, glavni urednik, Marjana Kunej, odgovorna urednica, Tea Dominko, tehnična urednica. Naslov uredništva in uprave: Poljanski nasip 28, tel.: 315-585, poštni predal 21, Ljubljana 61104

Jože Novak

Po 77 letih bogatega življenja je prenehalo biti plemenito srce Jožeta Novaka nekdanjega ravnatelja osnovne šole Dušana Jereba v Slovenskih Konjicah.

Rodil se je v Devinu pri Trstu v narodno zavedni železničarski družini. V Trstu, kjer je obiskoval pripravnico za srednje šole, ga je zajela prva svetovna vojna. Kot begunec se je med vojno s starši preselil v Ilirsko Bistrico. Po končanem učiteljskem v Mariboru je nekaj časa poučeval v Dolnji Lendavi in Ormožu, nato je nadaljeval šolanje na višji pedagoški šoli v Beogradu in Zagrebu ter diplomiral iz naravoslovja in kemije.

Ker je uspešno opravljal svoje pedagoško delo v Ormožu, so ga leta 1938 premestili za ravnatelja na novo ustanovljene meščanske šole v Slovenskih Konjicah.

Več kot 40 uspešnih let ga je vezalo na Konjice; vzljubil je ta kraj in ljudi.

V najlepših življenjskih letih, poln plemenitih idealov in ljubezni do pedagoškega dela, je vzgajal mladi rod in krepil narodno zavest.

V začetku druge svetovne vojne ga je okupator zaprl, nato pa izselil v Srbijo. Tam se je kmalu vključil v narodnoosvobodilno gibanje in postal kultur-

kolegom
v
slovo

no-prosvetni referent brigad Franc Rozman v Skopju.

Po vojni se je vrnil v svoje Konjice in postal ravnatelj nižje gimnazije oziroma osnovne šole.

Pri delu so ga odlikovale organizacijske sposobnosti, strokovno znanje in družbeno-politična razgledanost. Bil je načrten, discipliniran, zgled prednega in požrtvovalnega bojevnika za družbeni napredek mladega rodu. Prizadeval si je za kulturni in družbeni napredek kraja in domovine.

Četrto stoletja je kot ravnatelj prestopal prag osnovne šole in budno spremljal njen napredek. Rad je priskrbel mladim, jim svetoval, jih vzgajal in učil; rad je prihajal v učiteljski kolektiv, kjer je živel z utripom šole. Nemerno je cenil pedagoško delo in z izkušnjami ter prijazno besedo pomagal mlajšim sodelavcem.

Tudi po upokojitvi je aktivno deloval v krajevni skupnosti in veselih vsakega napredka in uspeha šole in kraja.

Kljub odhodu je njegovo delo vgrajeno v konjiško šolstvo. Še delavcem kolektiva osnovne šole Dušana Jereba bo ostal kot zgled in spodbuda za nadaljnje delo saj je s svojo toplo besedo megal sejal zlahtna semena znanja in vzgoje.

FRANJO TIČ

CENTER ZA GLASBENO VZGOJO KOPER

razpisuje dela in naloge

— učitelja klarineta za Glasbeno šolo Piran.

Prijave s kratkim življenjepisom in drugimi dokazili pošljite na naslov: Center za glasbeno vzgojo Koper, Gallusova 2. Stanovanja ni.

Odbor za delovna razmerja

OSNOVNE ŠOLE FRANC ROZMAN-STANE ŠMARTNO PRILITIJI

razpisuje dela in naloge

— učitelja matematike s polnim delovnim časom za določen čas (od 1. 11. 1981 do 31. 7. 1982).

Prijave pošljite do 20. oktobra 1981 na zgornji naslov.

Stanovanja ni, so pa zelo dobre prometne zveze z Litijo, Ljubljano in Zasavjem.

ZAVOD ZA USPOSABLJANJE INVALIDNE MLADINE V KAMNIKU

razpisuje prosta dela in naloge

— učitelja razrednega pouka — PA — smer razredni pouk

Delovno razmerje se sklene za nedoločen čas, s polnim delovnim časom.

Začetek dela takoj.

Prijave sprejema kadrovska služba zavoda 15 dni po objavi oglasa.

Razpisna komisija

GLASBENE ŠOLE KAMNIK

razpisuje prosta dela in naloge

— učitelja pihal za nedoločen čas s polnim delovnim časom
— učitelja violine za nedoločen čas s polovičnim delovnim časom
— učitelja kitare za nedoločen čas s polovičnim delovnim časom

Pogoji: ustrezna izobrazba glasbene smeri.

Prošnje z dokazili o izobrazbi pošljite na naslov Glasbene šole Kamnik, Kajuhova pot 11 v 15 dneh po objavi razpisa.

Odbor male slikarske kolonije

»BOHOR ŽARI 81«

Šentjur pri Celju

RAZPISUJE

pod pokroviteljstvom SZDL, ZB in Zveze kulturnih organizacij občine Šentjur pri Celju 6. malo slikarsko kolonijo

Bohor žari 81

Kolonija bo 17. in 18. oktobra v Šentjurju pri Celju. Tema kolonije je

Izseljevanje Slovencev v Hrvaško in Srbijo

Vodstva osnovnih šol lahko prijavijo po dva pionirja-likovnika od 5. do 8. razreda do vključno 15. oktobra 1981 v tajništvo osnovne šole Franja Malgaja, 63230 Šentjur pri Celju ali po telefonu št. (063) 741-086.

Vsa nadaljnja navodila boste dobili po telefonu ob prijavi.

Ob 40-letnici vstaje naših narodov in narodnosti je Kino zveza Hrvaške tudi letos, kot že desetletje doslej, pripravila 11. FESTIVAL OTROŠKEGA AMATERSKEGA FILMA JUGOSLAVIJE. Prireditelj je bila letos ob koncu septembra v Pitomači, kjer že več let uspešno deluje otroški kino-klub Slavica, ki je bil tokrat gostitelj živahnega in zanimivega srečanja.

Ustanovitelj: Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter izobraževalna skupnost Slovenije — Izhaja štirinajstdnevno med šolskim letom.

Izdajateljski svet CZP Prosvetni delavec: Metka Rečnik, predsednica, Jože Deberšek, Tea Dominko, Milanka Dragar, Leo-

prosvetni
delavec